

Yowani Kotili

Ndaa Yimbwe yasonuu Yowani, ni Ndaa Yimbwe yibali basonuu kwaa mabuundu ma Kristo makiba ku tsi ya Siria, so a buu pe, ku itinini kia Asia, ki bali mu uta lolo Turki.

Kuulu yi mukaanda wu ali mu uduku, mandaa mali mutso nde, na tsuyili a nde, bili na lisoboso na mikaanda mikimi mia Ndaa Yimbwe. Mukaanda wu li mu uha ndutu, mu tsutulu a matsweeyi ma mandaa na biyiluu bia Yiisu.

Ibari kia tsiomi kia mukaanda wu, (biiti 1—12) ili mu uyaabisa bimaanga tsaamba biayiluu Yiisu. Bali mu uta mandaa maa *bili-imbi* munda a ti mo mali mu ulaa ti Yiisu ni Mwaana a Nziaambi. Ibari ki ili mu utsuu ka mu mbwaanini a Yiisu na mukuutu wa Muyu-udayo (kiiti3), na musu Samaria wa mukaasa (kiiti4), na mbwaanini a nde na babeeri (kiiti5 na 9). Mu nziisili a nde, Yiisu li mu umonuu weti lipa lili mu uha moonyi. Nde li mu umonuu ka weti mukebi wuli mu ubiti baata kwaa Taata Nziaambi, na li liyalila lili mu uyalisa tsi yoosi. Mu yii, Yiisu li mu umweese kwaa boosi, nde na ali.

Ibari kia bioolo, ili mu uyiluu na ili mu utsuu mu taanga di *Yiisu afwaana usiisi tsi, mu uyene kwaa Taayi a nde*. Yiisu li mu utsuu kwaa miyii mia nde. Nde li mu uha bo mandoongi munda yatala, taanga di nde akaahele uba itwaari na bo (13.16). Tumake Yiisu akuundi

Nziaambi, Taayi a nde, na asuusi miyii mia nde nha mioo mia Nziaambi (17).

Mutata a mandaa mali mu uyaabisa likwa la Yiisu (kiiti18 na 19), li na mandaa malaa mali mu uyene kuulu mosi, na mali mikaanda mikimi mia Ndaa Yimbwe yasonuu Mataayi, Malako, na Luka.

Mu iluumbu kia mukuungi a Paaka, Yiisu amonii muutu wa moonyi kwaa miyii mia nde (biiti20–21). Yowani musonii a Ndaa Yimbwe yi, asonuu yo kwaa baata babahale umono Yiisu, paa bo ka bamene miaanzi mu nde (20.29-31).

Ndaa Yimbwe yasonuu Yowani, yili mu utsuu kwaa Bayuudayo. *Kaba la Bayuudayo* mu mukaanda wu, ni kaba la baata babali mitaata mia Yiisu wuli Kristo, weti bakuutu ba mabuundu bakitemenene nde. Yiisu nde makulu ali Muyuudayo, na bumosi ka kwaa miyii mia nde mia tsiomi. Mu taanga di Yowani ali mu utsuu mu Bayuudayo, nde a li mu utsuu pe ndila mu baata babali mu tsi a Bayuudayo. Ka nde li mu utsuu mu baata boosi babali mu ubisi Yiisu wuli Kristo.

Ndaa Yimbwe yasonuu Yowani, a yili mu utsuu pe mu mbutili a Yiisu, so mu mbaandila idiingi kia nde nha kulu a baata. Ka, mutso kotili yinda ya mukaanda, Ndaa Yimbwe yasonuu Yowani yili mu ubiindili ti, *Yiisu Kristo li Ndaa a Nziaambi*. Ni ndaa yili mu uba na Nziaambi taanga dioosi, umatuu bele pe (1.1-18). Yiisu, Ndaa a Nziaambi, maayadiaala itwaari na baata. Mu nde, baata boosi utuu uba baana ba Nziaambi. Mu idiingi kia nde nha tsini a toto, Yiisu li akangama mu Taayi. Nde li *wuu wu Taayi atsenduu* kwaa baata ba tsi. Boosi babali mu usaa uyaaba Nziaambi mu litoono, bo utuu uyaaba nde mu Yiisu wuli Kristo.

Ndaa ya liyalila na ya moonyi

¹ Mu mbaandili mwali Ndaa, Ndaa yali na Nziaambi, na Ndaa yo makulu yali Nziaambi.

² Mu mbaandili yo yali na Nziaambi.

³ Bioosi biayilimi mu yo, na a uli na iloo so imosi pe, kibayiluu kiayilimi kwahele a yo.

⁴ Mu yo mwali na moonyi, na moonyi wuu ali liyalila la baata.

⁵ Liyalila langeyini kutso pimisi, ka pimisi a diadimisi lo pe.

⁶ Nziaambi atsindii muutu mu uyayaabisa Ndaa a nde kwaa baata, ni muutu wa kuumbu Yowani.

⁷ Nde ayiri weti mbaangi, mu uta imbaangi mu liyalila lii, paa boosi basa imiini mundaa imbaangi kia nde.

⁸ Nde makulu a ali liyalila pe, ka nde ayiri mu uta imbaangi mu liyalila.

⁹ Liyalila li ali ni ndila lo limosi la ngwanya, lili mu uyiri mu tsi, na lili mu uyalisa baata boosi.

¹⁰ Ndaa yali mu tsi. Tsi yayilimi mu yo, ka bunu tsi a yamuyaabi pe.

¹¹ Yo yayiri mu tsi a baata ba yo, ka baata ba tsi yii a bayaki yo pe.

¹² Ka kwaa boosi babayaki yo na babasi imiini mu kuumbu a yo, yo yahi bo muswa wa uba baana ba Nziaambi.

¹³ Bo a babutii baana ba Nziaambi mu musunyi na makili pe, so mu litoono la muutu pe. Ka bo babutii mu litoono la Nziaambi.

¹⁴ Ndaa yakitii muutu, na muutu wuu adiaali nha kati a bisi. Bisi diamoni buzitu ba nde, buzitu ba Mwaana ndila mosi wamata kwaa Taayi a nde.

Nde ali aluulu mu bweese ba Nziaambi na mu ngwanya.

¹⁵ Yowani ati imbaangi mu nde. Yowani ayaabisi kwaa baata: «Ni mu nde me natsuyi bu naleeli: “Nde li mu uyiri ku mbisi a me, ka nde avulu me ndutu, munda ti nde akwiba tswaamina me ni butuu.”»

¹⁶ Bisi boosi diayaki ikuku kia busini ba nde. Bisi diayaki bweese nha yulu a bweese.

¹⁷ Nziaambi ahi bisi mikele mu Mooso. Ka bweese na ngwanya biayiri mu Yiisu Kristo.

¹⁸ Muutu so mosi pe wamaamono Nziaambi. Ka Mwaana ndila mosi, wuli mu udiaala nha peembi a Taayi, wamweesi bisi bu Taayi ali.

Imbaangi kia Yowani Mubootii

(Mataayi 3.1-12; Malako 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ Bu bakuutu ba Bayuudayo ba ku ngaanda a Yeruselemi, batsindii kaba la bangaanga ba Nziaambi na Balevita, mu ufuulu Yowani: «We na li?» Mono mialeeli Yowani:

²⁰ Nde a abisi pe uha bo mvutu. Ka nde aleeli na yaki-yaki nha kulu a boosi: «Me a ndi Kristo pe.»

²¹ Bo bamufuuli: «Ka we na li? We ni mubili Eliya?» Yowani avutili: «Ngori, me a ndi Eliya pe.» Bo babwileele: «We ni mubili wu bisi dili mu ukebe?» Nde abwivutulu: «Ngori, me a ndi mubili wuu pe.»

²² Ka bo baleeli kwaa nde: «Ninha we na li? Bisi diafwaana uha mvutu kwaa babatsinduu bisi. We ima leeli mu we makulu?»

²³ Yowani avutili: «Me ni muniingi a wuu wuli mu uloo ku tsi ya tsata:

“Diyiluu Pfumu kuulu yayiluu usuungunu✧!”»

Weti bwaleeli mubili Yeesaya.

²⁴ Baata babatsindii kwaa Yowani bali Bafarisi.

²⁵ Bo babwifuulu nde: «Mbiiti we a li Kristo pe, so mubili Eliya pe, na so mubili wuu pe, ka mu ima we li mu ubootuu baata?»

²⁶ Yowani wabavutili: «Me ni bootu beni mu maamba. Ka nha kati a beni, uli na muutu wu beni diahele uyaaba.

²⁷ Ni nde wuu wuli mu uyiri ku mbisi a me. Ka me a nafwaana pe so hoolo mu unyangila midi mia bikoori bia nde.»

²⁸ Mandaa maa moosi makilabuu ku Betania, ku simi li limosi la nziali, ya kuumbu Yorodaani, ku Yowani akibootuu.

Yiisu mwaana a limeme la Nziaambi

²⁹ Iluumbu kiaduki, Yowani amoni Yiisu mu uyiri kwaa nde. Nde aleeli: «Dimono mwaana a limeme la Nziaambi, lili mu umaasa masumu ma baata ba tsi.

³⁰ Mu nde me natsuyi bu naleeli: “Muutu li mu uyiri ku mbisi a me, ka nde avulu me ndutu, mundaa ti nde akwiba tswaamina me ni butuu.”

³¹ Me a nali nayaaba nde pe. Ka me nayiri mu ubootuu mu maamba, paa me yaabisa nde kwaa baata ba Iseraeli.»

³² Yowani abwileele ta imbaangi: «Me namono Muheebili a Nziaambi mu usutuu, umatuu ku yulu weti beembe, na ahami mu uba itwaari na nde.

³³ Me a nakiyaaba pe nde na ali. Ka Nziaambi, watsinduu me mu ubootuu mu maamba, aleeli kwaa me: “Muutu wu we kaamono Muheebili mu usutuu na uba na nde, ni nde kaabootuu baata mu Muheebili wa Ngira.”

³⁴ Me maamono Muheebili mu usutuu nha yulu a nde, na ngwanya me ndi mbaangi ti nde ni Mwaana a Nziaambi.»

Mbili a miyii mia Yiisu mia tsiomi

³⁵ Mu iluumbu kiaduki, Yowani ali keni nhaa, na mioolo mu miyii mia nde.

³⁶ Bu nde amoni Yiisu mu uyoo, nde aleeli: «Dimono limeme la Nziaambi!»

³⁷ Miyii mia Yowani mioolo miayuyi mandaa maa, na mio miaduki Yiisu.

³⁸ Yiisu asieetii, na amoni ti bo bali mu uduku nde. Nde wabafuuli: «Ima beni dili mu usaa?» Bo bamuleeli: «We kuni li mu udiaala, Rabi?» Mambiindili ma Rabi, «Muyiisi».

³⁹ Yiisu avutili kwaa bo: «Yirani, na sa dimono.» Bo bayeni na bamoni ku nde akidiaala. Na bo bayoosi iluumbu kii itwaari na Yiisu. Helape ali ka nguungu ya mana ku mbisi a nzanga.

⁴⁰ Andere, mwaana a nguu a Simooni Peetero, ali mosi mu baboolo babayuyi mandaa ma Yowani, na baduki Yiisu.

⁴¹ Tsiomi a tsiomi, Andere ayimono mwaana a nguu a nde Simooni. Nde wamuleeli: «Bisi dimaamono Mesiya.» Mambiindili ma Mesiya, «Kristo».

⁴² Tumake nde abiti Simooni kwaa Yiisu. Yiisu wamumoni na aleeli: «We ni Simooni mwaana a Yowani. Sa baha we kuumbu ya ubili “Kepasi.”» Mbiindila kuumbu yii, «Manya».

Yiisu ati Filipino na Natanaeli mbili

⁴³ Iluumbu kiaduki, Yiisu aholi kesili ya uyene ku Ngalili. Nde abwaanini na Filipino, na wamuleeli: «Duku me!»

⁴⁴ Filipino ali musi Betesayida, ni ngaanda ka ya Andere na Peetero.

⁴⁵ Nha mbisi, Filipino abwaanini na Natanaeli, na wamuleeli: «Bisi dimaamono wuu wu Mooso atsuyi mu Mukaanda wa Mikele, na wu mibili ka miatsuyi. Ni Yiusu, mwaana a Yoosefi, wa ku ngaanda a Nazareti.»

⁴⁶ Natanaeli wamuleeli: «Ndaa yimbwe utuu umata ku ngaanda a Nazareti?» Filipino wamuvutili: «Yiri, na we sa mono.»

⁴⁷ Bu Yiusu amoni Natanaeli mu uyiri kwaa nde, nde aleeli mu ndaa Natanaeli: «Mono musi Iseraeli wa ngo nde. A uli na ndaa ya pia mu nde pe.»

⁴⁸ Natanaeli wamufuuli: «Buni we yaabi me?» Yiusu avutili: «Me namono we nha tsini a muti wa mufiike, tswamina Filipino uta we mbili.»

⁴⁹ Ni mu buu, Natanaeli wamuleeli: «Muyiisi, we ni Mwaana a Nziaambi wa ngwanya, we mutini a Iseraeli!»

⁵⁰ Yiusu wamuvutili: «We nha siiri imiini mu me, munda ti me ndeeli kwaa we ti me namono we nha tsini a muti wa mufiike? We sa mono mandaa mamavulu maa-na-ma mu bunene!»

⁵¹ Na nde abwileele: «Ee-e, ngwanya me nadileeli: beni sa dimono mayulu madibini, na batumu ba Nziaambi mu uhaata na usutuu nha yulu a Mwaana a muutu✠!»

2

Makweele ku ngaanda a Kaana

¹ Nha mbisi a biluumbu bioolo, ali na mukuungi a makweele ku ngaanda a Kaana, mu itinini kia Ngalili. Nguu a Yiusu ali nhaa.

✠ 1:51 Mba 28.12; Dan 7.13-14

² Ali bakuungi ka Yiisu na miyii mia nde ku makweele me.

³ Mu taanga di mala mawi, nguu a Yiisu wamuleeli: «Bo ka mala pe.»

⁴ Ka Yiisu wamuvutili: «Maama, we ima li mu usaa mu me? Taanga dia me keni a diafwaana pe.»

⁵ Nguu a Yiisu aleeli kwaa basiali: «Disa mioosi mi nde uleele kwaa beni.»

⁶ Ali na masaanga masamina ma bayiluu mu mamanya, ma Bayuudayo bakisalila mu matsaa ma tsieemini. Mu pasi lisaanga ali utuu ukoto iteesi kia kama a baliitre ba maamba.

⁷ Yiisu aleeli kwaa basiali: «Diluusu masaanga ma mu maamba.» Bo baluusi mo tee mu minywa.

⁸ Ni mu buu, Yiisu wabaleeli: «Ditee mwaana a ndaamba a maamba ma, na dibiti mo kwaa mubiti a mukuungi.» Bo bayilii buu.

⁹ Mubiti a mukuungi abiimbi maamba mamakiti viinyi. Nde a ayaabi pe kuni mala maa mamati, ka basiali babateyi maamba bayaabi ku mo mamati. Ni mu buu nde ati mukweeli mbili,

¹⁰ na wamuleeli: «Baata boosi koo ubaanduu uha mala mavulu bubwe. Tumake, bu babata mbili bamaanywa kwalaa, sa baha bo mala mahele ubweeye. Ka we, maaswee mala ma mabwe tee mu taanga di!»

¹¹ Mono, imaanga kia tsiomi kiayilii Yiisu ku Kaana, mu itinini kia Ngalili. Nde abaandii umweese buzitu ba nde, na miyii mia nde miasi imiini mu nde.

¹² Nha mbisi a nhaa, nde ayeni ku ngaanda a Kapernawumi na nguu a nde, na baana ba nguu ba babaala, na miyii mia nde. Bo badiaali kuu mu ndila mwaana a biluumbu hoolo.

*Yiisu mutso nzo a Nziaambi
(Mataayi 21.12-13; Malako 11.15-17; Luka
19.45-46)*

¹³ Mukuungi a Bayuudayo wa Paaka ali ka bebele, ni buu Yiisu ayeni ku ngaanda a Yeruslemi.

¹⁴ Ku nzo a Nziaambi, nde amoni baata bakiyaluu bangoombo, bindombo na mabeembe. Nde amoni ka baata bakisoomboso mboongo badiaala nha mameese ma bo.

¹⁵ Ni mu buu, nde ayilii ikoti mu misiingi, na abingi bo boosi ku mbari a nzo a Nziaambi, na bangoombo ba bo, na bindombo bia bo. Tumake, nde atsiali mboongo dia basoombisi nha tsi, na abuundili mameese ma bo.

¹⁶ Tumake Yiisu aleeli kwaa bayalii a mabeembe: «Dimaasa bi bioosi nha! A dikitisi nzo a Taayi a me pe mu uba nzo a mumbungu!»

¹⁷ Miyii mia nde mialibili moonyi mu mandaa maa mu Mabasonuu ma Ngira: «Oo Nziaambi, litoono li me ndi na lo mu nzo a we, lili mu unyeengese me weti mbaa.»

¹⁸ Ni mu buu, bakuutu ba Bayuudayo bamufuuli: «Ki imaanga we utuu usa mu umweese bisi ti we na muswa wa uyiluu mandaa ma pili yii?»

¹⁹ Yiisu avutili kwaa bo: «Ditsala nzo a Nziaambi yiinayi, na mu biluumbu bitata me sa bwatuungu yo.»

²⁰ Bo bamuleeli: «Imaa? Babatuungi yo basi bilimi maku-mana na bisamina. Ka we, we sa bwatuungu yo mu biluumbu bitata?»

²¹ Ka *nzo a Nziaambi* yi Yiisu akitsuu mu yo, ali nyutu a nde makulu.

²² Ni mu buu, mu taanga di Yiisu asiimbii mu babakwa, miyii mia nde mialibili moonyi ti nde

aleeli buu. Na bo basi imiini mu Mabasonuu ma Ngira na mu mandaa ma Yiisu aleeli.

Yiisu ayiluu uyaaba mitimi mia baata

²³ Bu Yiisu ali ku ngaanda a Yeruselemi mu taanga dia mukuungi a Paaka, babalayi basi imiini mu kuumbu a nde, bu bakimono bimaanga bi nde akiyiluu.

²⁴ Ka Yiisu a asi mutimi mu bo pe, munda ti nde ayaabi bo boosi bubwe-bubwe.

²⁵ Nde a ali na nzala pe ti bayaabisa nde ndaa so mosi, munda ti nde makulu ali ayaaba matsimi ma mitimi mia baata.

3

Liyolo la Yiisu na Nikodemo

¹ Ali na muutu mosi nha kati a Bafarisi, kuumbu a nde Nikodemo. Nde ali mosi mu bakuutu ba Bayuudayo.

² Butsuu bumosi nde ayiri ku uyamono Yiisu na wamuleeli: «Muyiisi, bisi diayaaba ti Nziaambi atsinduu we mu uyayiisi bisi. Munda ti muutu pe wu utuu uyiluu bimaanga weti bu we li mu uyiluu bio, so Nziaambi a ali na nde pe.»

³ Yiisu wamuvutili: «Ee-e, ngwanya me nileelee we: muutu pe wu utuu umono Ipfumu kia mayula so nde a butii pe libutuu lilinyatii.»

⁴ Nikodemo wamufuuli: «Buni muutu wakulu utuu ubwabutuu? Nde utuu ubwavutuu mu moonyo a nguu a nde na ubutuu mbala ya diolo?»

⁵ Yiisu wamuvutili: «Ee-e, ngwanya me nileelee we: muutu pe wu utuu ukoto mu Ipfumu kia

Nziaambi so nde a butii pe libutuu la mu maamba na la mu Muheebili.

⁶ Kiabutuu mu musunyi ili musunyi, na kiabutuu mu Muheebili a Nziaambi, ili muheebili.

⁷ A kimuu pe bu me ndeeli we: “Beni boosi diafwaana ubutuu libutuu lilinyatii.”

⁸ Mupepe uyene ku nde atoono, we li mu uyuu kele yi nde ali mu usa. Ka we a ayaaba pe kuni nde ali mu umata, na kuni nde ali mu uyene. Mono bu ili mu uba kwaa pasi muutu wu ubutuu mu Muheebili a Nziaambi.»

⁹ Nikodemo wamufuuli: «Buni mii mituu uyilimi?»

¹⁰ Yiisu wamuvutili: «We wuli muyiisi wa mvungu mu Iseraeli, we a ayaaba pe mandaa maa?

¹¹ Ee-e, ngwanya me nileelee we: bisi dibaatsuu mu mandaa ma diayaaba, na dibaata imbaangi mu mandaa ma bisi diamono. Ka beni a dibaasingi pe imbaangi kia bisi.

¹² Me maatsuu kwaa beni mu mimili mu ulabuu nha tsini a toto nha, na beni a diasa imiini mu me pe. Aka buni beni disa me imiini so me tsuyi beni mu mimili mu ulabuu ku mayula?

¹³ Muutu pe wahaati ku yula, so a ndila Mwaana a muutu pe wamati ku yula mu usutuu nha tsi!

¹⁴ Mbii bu Mooso abandii taari nha muti mu tsi ya tsata[☆], ni buu ka Mwaana a muutu afwaana bamunaangila.

¹⁵ Paa pasi muutu wu usa imiini mu nde, abaa moonyi wa bilimi na bilimi.

¹⁶ Ka mbii bu Nziaambi atooni tsi, nde aheeri Mwaana a nde ndila mosi, paa pasi wu usa imiini

[☆] **3:14** taari nha muti mu tsi ya tsata Lit 21.9

mu nde, a budusu pe, ka sa abaa moonyi wa bilimi na bilimi.

¹⁷ Nziaambi a atsindii pe mwaana a nde nha tsi mu ufuundusu tsi. Ka paa ti tsi iyobuu mu nde.

¹⁸ Wu usa imiini mu kuumbu a Mwaana, a bufuundusu pe. Ka wu uhele usa imiini mu kuumbu a Mwaana, bamaakwafuundusu nde. Mundaa ti nde a asi imiini pe mu kuumbu a Mwaana ndila mosi wa Nziaambi.

¹⁹ Mono buli pfuundisi: liyalila limaayiri nha tsi, ka baata batooni pimisi nha mbuu ya liyalila, mundaa ti biyiluu bia bo bili bibibi.

²⁰ Pasi wu uyiluu mamabi beli liyalila, na takii na lo. Mundaa ti nde li na boomo ti biyiluu bia nde bibibi biyabina nyanga-bala.

²¹ Ka wu ubaayiluu mandaa ma ngwanya ubaayiri ku liyalila. Paa bamono na yaki-yaki ti, mandaa ma nde ali mu uyiluu mali masuungunu na Nziaambi.»

Yowani mubootii ahi buzitu kwaa Yiisu

²² Nha mbisi a nhaa, Yiisu na miyii mia nde bayeni ku itinini kia Yuuda. Nde adiaali kuu taanga hoolo na bo, na nde akibootuu baata.

²³ Yowani ka akibootuu ku bula ba kuumbu Enoni, bebele na Salimi, mundaa ti maamba ali mavululu kuu. Baata bakiyiri kwaa nde, na nde akibootuu bo.

²⁴ Mu taanga dii, Yowani ali keni a balooso pe nde mu perese.

²⁵ Babamosi mu miyii mia Yowani bakiyolo na Muyuudayo mosi, mu ndaa matsaa ma tsieemini.

²⁶ Bo bayeni kwaa Yowani na bamuleeli: «Muyi-isi, muutu wali na we ku simi li limosi la Yordaani, wuu wu we ati imbaangi mu nde, mono nde li mu ubootuu! Baata boosi bali mu uyene kwaa nde!»

²⁷ Yowani wabavutili: «A uli na muutu pe wu utuu ubaa iloo so imosi, mbii ti Nziaambi a ahi nde kio pe.

²⁸ Beni bame dili bambaangi ti me naleeli: “Me a ndi Kristo pe, ka me batsinduu nha kulu a nde.”

²⁹ Mu mukuungi a makweele, baala lilibaakweele mukaasa, ni nde mulumi a mukaasa wuu. Nduu a mulumi koo utemene nha peembi a nde, mu uyuu nde. Nde koo aluulu mu kinyi, mu uyuu muniingi a mbaayi a nde wumaakweele. Kinyi yii ni yili na me, na yo yimaakuu mu taanga di.

³⁰ Nde afwaana uyoo nha kulu, na me nha mbisi.»

³¹ «Muutu wamata ku yula, li nha yulu a baata boosi. Ka wuli wa nha tsi, li wa tsi, na li mu utsuu mandaa ma tsi. Muutu wamata ku yula [li nha yulu a baata boosi].

³² Nde li mu uta imbaangi mu mi nde amoni, na mi nde ayuyi. Ka muutu pe wuli mu usiingi imbaangi kia nde.

³³ Wu usiingi imbaangi kia nde, siingi ka ti Nziaambi li wa ngwanya.

³⁴ Muutu wu Nziaambi atsinduu li mu uleele mandaa ma Nziaambi, munda ti Nziaambi li mu uha nde Muheebili a nde woosi.

³⁵ Taayi atoono Mwaana, na nde asuusu bioosi nha tso mioo mia Mwaana.

³⁶ Muutu wu usa imiini mu Mwaana, bayi moonyi wa bilimi na bilimi. Ka wu ubisi usa imiini

mu Mwaana, a ubaa moonyi wuu pe, ka Nziaambi sa aba na kesi a nde.»

4

Liyolo la Yiisu na musu Samaria wa mukaasa

¹⁻³ Bafarisi bayuyi ti Yiisu ali na miyii mialaa, na akibootuu baata kwavulu Yowani. Mu uyiluu umono, Yiisu nde makulu a akibootuu pe, ka miyii mia nde miakibootuu. Yiisu bu ayuyi mabak-ileele, nde amati ku itinini kia Yuuda, na avutii ku itinini kia Ngalili.

⁴ Mu uto ku Ngalili, toono nde ataba itinini kia Samaria.

⁵ Nde atoori bebele na ngaanda a Samaria mosi, ya kuumbu Sikare. Ngaanda yii, ali bebele na itsuru kia tsi ki Yaakobi[☆] ahi kwaa mwaana a nde Yoosefi.

⁶ Nhaa, mwali na idunu kia maamba kia Yaakobi. Bu nyutu yalemi Yiisu mu ndaa midieenge, nde adiaali nha peembi a idunu. Ali ka helape nguungu ya nzanga.

⁷ Musu Samaria mosi wa mukaasa ayiri ku uya-tee maamba, na Yiisu wamuleeli: «Ha me maamba ma unywa.»

⁸ Mu taanga me dii, miyii mia nde miali miayeni ku ngaanda, mu uyasumbu bia udia.

⁹ Musu Samaria me wuu aleeli kwaa Yiisu: «We Muyuudayo li! Buni we utuu uloombo maamba kwaa me, musu Samaria?» Mukaasa aleeli buu munda ti, Bayuudayo a bubaayuhusunu pe na basi Samaria.

[☆] **4:5** itsuru kia tsi ki Yaakobi Mba 33.19

¹⁰ Yiisu wamuvutili: «So we ali ayaaba bungori ba Nziaambi anhana uha kwaa we, na so ali ayaaba wuli mu uloombo we maamba ma unywa, we akeni uloombo nde maamba. Nde keni uha we maamba ma moonyi.»

¹¹ Mukaasa wamuvutili: «Taata, we a li na ipaayi pe, na idunu ili na musundu. Kuni we utuu ubaa maamba ma moonyi maa?

¹² We avulu kaa a bisi Yaakobi waha bisi idunu ki? Nde makulu anywi maamba ma kio, baana ba nde na biboori bia nde ka bianywiiri mo.»

¹³ Yiisu wamuvutili: «Pasi muutu wu unywa maamba ma, sa abwabaa nyooto a maamba.

¹⁴ Ka muutu wu unywa maamba ma me niha nde, a ubwaba na nyooto a maamba so hoolo pe. Maamba ma me niha nde, sa maba idia kia maamba kili ukanya pe, sa mabaapalanga mu nde natee mu moonyi wa bilimi na bilimi.»

¹⁵ Mukaasa wemuleeli: «Taata, ha me maamba maa, paa me nyaala ubwabaa nyooto a maamba. Na, paa me nyaala ubwayiranga nha mu uyatee maamba.»

¹⁶ Yiisu wamuleeli: «Yene, ta mulumi a we mbili, na yiravutuu nha.»

¹⁷ Mukaasa wamuvutili: «Me a ndi na mulumi pe.» Na Yiisu wamuleeli: «We tsuyi ngwanya, bu we leeli ti we a li na mulumi pe.

¹⁸ Mundaa ti, we ali na balumi bataana, na baala li we li na nde mu taanga di a ali mulumi a we pe. Mu yii, we ngwanya leeli.»

¹⁹ Ni mu buu mukaasa wamuleeli: «Taata, me ndi mu umono ti we mubili a Nziaambi we li.

²⁰ Bakaa ba bisi basi Samaria bakuundi Nziaambi nha yulu a mulaanda wu. Ka beni Bayu-

udayo, beni dibaaleele ti mbuu yi bafwaana uku-
undu Nziaambi ku Yeruslemi yili.»

²¹ Ka Yiisu wamuvutili: «Maama, sa imiini mu ndaa yi, taanga dili mu uyiri, di beni a dibwaku-
undu pe Taata Nziaambi, so nha yulu a mulaanda wu, so ku Yeruslemi.

²² Beni basi Samaria dibaakuundu Nziaambi kwahale a uyaaba nde. Bisi Bayuudayo dibaaku-
undu nde na diayaaba nde, munda ti liyobolo lamata kwaa Bayuudayo.

²³ Ka taanga dili mu uyiri, na dio diamaakwato. Taanga di bakuundi ba ngwanya bakaakuundu Taayi, mu Muheebili na mu ngwanya. Munda ti ni bakuundi ba pili yii Taayi ali mu usaa.

²⁴ Nziaambi Muheebili ali, na ba bukuundu nde, bafwaana ukuundu nde mu Muheebili wuli mu ubiti ku ngwanya.»

²⁵ Mukaasa wamuleeli: «Me nayaaba ti Mesiya, wu bubaata Kristo, sa ayiri. Nha nde akaayiri, nde sa ayiisi bisi mandaa moosi.»

²⁶ Yiisu wamuvutili: «Me ni Kristo, me wu li mu utsuu na we.»

²⁷ Mu taanga dii, miyii mia Yiisu miayiravutuu. Bo bakimii mu umono nde mu utsuu na mukaasa. Ka bunu, so mosi pe wamufuuli: «Ima we li mu usaa?» so a buu pe: «Ki ndaa we li mu utsuu na nde?»

²⁸ Ni mu buu, mukaasa asiisi lisaanga la nde, na avutii ku ngaanda, ku ayileele kwaa baata:

²⁹ «Diyamono muutu wu maaleele me mandaa moosi ma me nayiluu. Helape nde ni Kristo!»

³⁰ Ninha, baata bapali mu ngaanda, na bayeni kwali Yiisu.

³¹ Mu taanga dii, miyii miakihama mu uloombo kwaa Yiisu: «Muyiisi, dia mwaana a iloo!»

³² Ka nde wabavutili: «Me ndi na biloo bia udia, bi beni diahele uyaaba.»

³³ Miyii miafulisini bo na bo: «Na muutu wumaabee nde bia udia?»

³⁴ Yiisu wabaleeli: «Biloo bia me, ni uyiluu litoono la watsinduu me, na umana isala ki nde aha kwaa me.

³⁵ Baata bubaaleelanga: “Batsuungi bana bamaasala, na sa diba taanga dia ukukuu.” Ka me nadileeli, diyiluu umono matsiee: mbutu dimaaye na diamaayilimi paa bakukuu dio.

³⁶ Wu ukukuu maakwayaka mufutu a nde. Nde li mu ukukuu mbutu paa aswee dio mu moonyi wa bilimi na bilimi. Ni mu buu, mukuni na mukukii sa bayaanga mu itwaari.

³⁷ Mundaa ti, ngwanya baata bubaaleelanga ti: “Muutu mosi ubaakunu, mukimi ubaakukuu.”

³⁸ Me natsinduu beni mu ukukuu mutso tsiee yi beni diahele umono pasi. Babamosi bamoni pasi mu yo, na beni dibayi ndaanda mu isala kia bo.»

³⁹ Basi Samaria babalayi mu ngaanda yii, basi imiini mu Yiisu, mundaa imbaangi kia mukaasa waleeli: «Nde leeli me mioosi mi me nayiluu.»

⁴⁰ Ni mu buu, mu taanga di basi Samaria bayiri kwaa nde, bo bamuloombi mu udiaala na bo. Na Yiisu adiaali nhaa biluumbu bioolo.

⁴¹ Baata babasi imiini babwivululu bulayi, mundaa mi Yiisu nde makulu akileele.

⁴² Bo bakileele kwaa mukaasa: «Mu taanga di, bisi a dili mu usa pe imiini mu ndila ma we leeli kwaa bisi, ka mundaa ti bisi bame dimaayuu nde,

na bisi dimaayaaba ti nde ni Muvuuyisi a baata ba tsi.»

Yiisu abeelisi musiali a mukuutu a masodaare

⁴³ Nha mbisi a biluumbu bioolo, Yiisu ayeni ku Ngalili.

⁴⁴ Yiisu nde makulu ali akwileele: «A bali mu uta imbaangi kwaa mubili mu tsi a nde makulu pe[☆].»

⁴⁵ Ka, mu taanga di nde atoori ku Ngalili, baata ba itiniini kii bayaki nde bubwe. Bo bamoni mioosi mi nde ayilii ku Yeruselimi mu taanga dia mukuungi a Paaka. Mundaa ti bo ka ali bayeni ku mukuungi wuu.

⁴⁶ Ninha, Yiisu avutii ku ngaanda a Kaana mu itiniini kia Ngalili, ku nde akitisi maamba viinyi. Ku ngaanda a Kapernawumi, kwali na musiali a mutini, wali na mwaana wa baala wali na ubeele.

⁴⁷ Bu nde ayuyi ti Yiisu maamata ku itiniini kia Yuuda, na maato ku Ngalili, nde ayimono Yiisu na wamuloombi mu uyene ku Kapernawumi itwaari na nde. Nde ayilii buu, paa Yiisu ayabeelese mwaana a nde, wali nha peembi a likwa.

⁴⁸ Yiisu wamuleeli: «So beni a dimoni biliimbi bia ukimuu na bimaanga pe, beni a dituu usa imiini so hoolo pe.»

⁴⁹ Musiali a mutini wamuvutuli: «Pfumu, yiri ku nzo a me tswamina mwaana a me ukwa.»

⁵⁰ Yiisu wamuleeli: «Vutuu ku nzo a we, mwaana a we sa aba moonyi.» Taayi a mwaana wuu, asi imiini mu mi Yiisu aleeli nde, na avutii ku nzo a nde.

☆ 4:44 Mat 13.57; Mlk 6.4; Luk 4.24

⁵¹ Bu nde akiyiravutuu, mu taanga di basiali ba nde bayibwaana nde, na bamuleeli: «Mwaana a we maabeeluu!»

⁵² Nde wabafuuli mu ki taanga mwaana a nde abeelii, na bo bamuvutili: «Aba matsii, mu nguungu ya tsiomi nha mbisi a nzanga, nha baa lawa nde.»

⁵³ Taayi a mwaana alibili moonyi ti, ni mu nguungu yii, Yiisu aleeli kwaa nde: «Mwaana a we sa aba moonyi.» Ni mu buu nde asi imiini mu Yiisu, nde na kaanda la nde loosi.

⁵⁴ Kii ali ni iliimbi kia bioolo ki Yiisu ayilii. Nde ayilii kio ku Ngalili, nha mbisi a umata ku Yuuda.

5

Yiisu abeelisi muutu wabobo binama

¹ Nha mbisi a nhaa, Yiisu ayeni ku Yeruselemi ku mukuungi a Bayuudayo.

² Mu ngaanda yii, mwali na ikotili kia kuumbu «ikotili kia Mameme». Nha peembi a ikotili kii, mwali na bipaangala bitaana biadiengelele idia kibubaata «Betezata^{*}» kwaa Baebeleo.

³ Mutso bipaangala bii, ali na koongi a babeeri: bingima-ngimi, bangaa bitonzo na bababobo binama. [Bo bakikebe ti maamba manyingini.

⁴ Mundaa ti taanga dikimi, tumu a Nziaambi akisutuu mutso idia na akinyingisi maamba. Mubeeri watsiomi wu ubwa mu idia, nha mbisi a nha bamaanyingisi maamba, nde ubeeluu mu ibeeri kia nde, so ibeeri kii ibeeri so a buni.]

⁵ Ali nhaa na baala limosi lali na ibeeri, umatuu bilimi maku matata na pwoombo.

* **5:2 Betezata** Kwaa Baebeleo, mambiindili ma kuumbu yi: «Nzo a Bweese».

⁶ Yiisu amoni nde ala nha tsi. Bu nde ayaabi ti nde ali mubeeri umatuu taanga dialaa, Yiisu wamufuuli: «We atoono ubeeluu?»

⁷ Mubeeri wuu wamuvutili: «Pfumu, me a ndi na muutu pe wu utsindili me mutso idia, nha maamba mali mu unyingini. Mu taanga di me nisaa ubwa muu, muutu mukimi amaakwasutuu.»

⁸ Yiisu wamuleeli: «Temene, holo ikala kia we, na yene.»

⁹ Nhaa-na-tsi, baala lii labeelii. Nde aholi ikala kia nde, na ayeni. Ka mandaa maa moosi makiyilimi mu iluumbu kia saba.

¹⁰ Ni mu buu bakuutu ba Bayuudayo baleeli kwaa baala labeelii: «Lolo iluumbu kia saba, mikele a mili mu uha we muswa pe mu ubiti ikala kia we.»

¹¹ Nde wabavutili: «Wubeelisi me, maaleele kwaa me bu: “Holo ikala kia we, na yene.”»

¹² Ni mu buu, bo bamufuuli: «Na maleele we: “Holo ikala kia we, na yene”?»

¹³ Ka baala labeelii a ayaabi wamubeelisi pe, munda ti Yiisu akoti kutso koongi yali nhaa, na a abwimonuu pe.

¹⁴ Nha mbisi a nhaa, Yiisu abwaani nde mutso lipaanga la nzo a Nziaambi, na wamuleeli: «Mono! We maabeeluu mu taanga di. A bwasa masumu pe, paa ndaa yavulu bubi yinyaala ubwiilili we.»

¹⁵ Tumake, baala lii layileele kwaa bakuutu ba Bayuudayo ti, ni Yiisu muutu wabeelisi nde.

¹⁶ Ni mu buu, bo babaandii ukwaamisa Yiisu, munda ti nde ayilii mandaa maa mu iluumbu kia saba.

¹⁷ Ka Yiisu wabaleeli: «Taayi a me li mu usala taanga dioosi, na me ka ndi mu usala.»

¹⁸ Mu ndaa a ndaa yii, bakuutu ba Bayuudayo babwisaa mu iteesi kiavululu mu udusu Yiisu. Bo bali na kesi a nde. Mundaa ti nde a akiinzi pe mukele a saba, na mundaa ti nde aleele ka ti Nziaambi li Taayi a nde. Mu mandaa maa, nde akimweese ti nde li iteesi mosi na Nziaambi.

Taayi aha litu loosi kwaa Mwaana

¹⁹ Yiisu abwileele kwaa bo: «Ee-e, ngwanya me nadileeli: Mwaana a utuu uyiluu ndaa so mosi pe mu inde makulu. Nde uyiluu ndila ma ali mu umono Taayi mu uyiluu. Moosi ma Taayi ali mu uyiluu, Mwaana ka li mu uyiluu bumosi.

²⁰ Mundaa ti Taayi atoono Mwaana, na li mu ulaa nde bioosi bi nde makulu Taayi ali mu uyiluu. Nde sa wamulaa bisala biabwavulu biinabi mu bunene, na beni sa dikimuu.

²¹ Ka, weti bu Taayi ali mu usiimbili babakwa, na li mu uha bo moonyi, bumosi ka Mwaana li mu uha moonyi kwaa wu nde atoono.

²² Na Taayi a li mu ufuundusu muutu pe, ka nde aha kwaa Mwaana litu loosi la ufuundusu.

²³ Nde aha mwaana litu loosi la ufuundusu, paa boosi baha buzitu kwaa Mwaana weti bu bali mu uha buzitu kwaa Taayi. Wu uhele uha buzitu kwaa Mwaana, a li mu uha pe ka buzitu kwaa Taayi watsinduu nde.

²⁴ Ee-e, ngwanya me nadileeli: pasi wu uyuu mandaa ma me, na siiri imiini mu watsinduu me, bayi moonyi wa bilimi na bilimi. A bufuundusu nde pe, ka nde mata ku likwa, na nde ka moonyi.

²⁵ Ee-e, ngwanya me nadileeli: taanga dili mu uyiri, na dio diamaakwato, di babakwa bakaayuu muniingi a ndaa a Mwaana a Nziaambi, na babuyuu nde sa baba moonyi.

²⁶ Mundaa ti, weti bu Taayi ali na moonyi mu inde makulu, bumosi ka nde aha muswa kwaa Mwaana mu uba idia kia moonyi.

²⁷ Na nde aha kwaa Mwaana nde litu la ufuundusu baata, mundaa ti nde li Mwaana a muutu.

²⁸ A dikimuu pe, mundaa ti taanga dili mu uyiri, di boosi babakwa bali mu mangili, bakaayuu muniingi ndaa a Mwaana a muutu.

²⁹ Bo sa bapala mu mangili ma bo. Babayilii mandaa ma mabwe sa basiimbuu mu ubaa moonyi. Ka babayilii ma mabi sa basiimbuu mu uyaka tseembili.

³⁰ Me a nituu pe uyiluu ndaa so mosi mu ime makulu. Me ndi mu ufuundusu weti bu Nziaambi ali mu uleele kwaa me. Pfuundisi a me yili yasungunu, mundaa ti me a ndi mu usaa pe uyiluu mi me natoono, ka litoono la watsinduu me.»

Babali mu uta imbaangi mu Yiisu

³¹ «So me teeri imbaangi mu nyutu a me makulu, imbaangi kia me a kiafwaana pe.

³² Ka uli na muutu mukimi wuli mu uta imbaangi mu me, na me nayaaba ti imbaangi ki nde ali mu uta mu me, ili kia ngwanya.

³³ Beni diatsinduu batumu kwaa Yowani[†], na nde teeri imbaangi mu ngwanya.

³⁴ Me a ndi na nzala pe ti bata imbaangi mu me. Ka mbiiti me ndi mu uleele beni buu, paa beni diyobuu.

[†] 5:33 Yowani Yowani wububaata Mubootii

³⁵ Yowani ali weti mwiindi wu bali mu unamisa paa ayalisa. Beni diatooni uyaanga mu liyalila la nde mu mwaana a taanga hoolo.

³⁶ Ka me ndi na imbaangi mu me, kiavulu bunene na imbaangi kia Yowani: bisala bi Taayi aha me mu ukuusu. Bisala bi me ndi mu usa bi, bili mu uta imbaangi mu me. Bio bili mu umweese ti Taayi atsinduu me.

³⁷ Na Taayi watsinduu me, li mu uta ka imbaangi mu me. Ka beni a diayuyi ndaa a nde so hoolo pe, na keni a diamono kiinzi kia nde pe.

³⁸ Mandaa ma nde a mali mu udiaala pe mu beni, munda ti beni a dili mu usa pe imiini mu wu nde atsinduu.

³⁹ Beni dili mu uyii Mabasonuu ma Ngira mu bungeele boosi, munda ti beni dili mu utsimi ti beni sa dibaa moonyi wa bilimi na bilimi mu mo. Ka bunu, ni mo mali mu uta imbaangi mu me!

⁴⁰ Bunu, beni a diatono pe uyiri kwaa me mu ubaa moonyi.

⁴¹ Buzitu ba me a bali mu umata pe kwaa baata.

⁴² Ka me nayaaba beni, na me nayaaba ti beni a dili na litoono mu Nziaambi pe.

⁴³ Mbiiti muutu mukimi yiri mu kuumbu a nde makulu, beni sa diamuyaka. Ka me nayiri mu kuumbu a Taayi a me, na beni dili mu ubisi uyaka me.

⁴⁴ Buni beni dituu usa imiini? Beni ba dibaayaka buzitu ba beni bana mu bana, na a dili mu usaa pe buzitu bali mu umata kwaa Nziaambi nde makulu.

⁴⁵ Ka a ditsimi pe me sa fuundu beni kwaa Taayi a me. Ka Mooso kaafuundu beni, Mooso wu beni diasia ilimbisi mu nde.

⁴⁶ So beni diali diasa imiini mu Mooso, beni diakeni usa ka imiini mu me, munda ti nde asonii mu ndaa me.

⁴⁷ Ka so beni a disiiri imiini pe mu ma nde asonuu, buni beni disa imiini mu mandaa ma me ndi mu uleele?»

6

Yiisu na miyii mia nde bahi bia udia kwaa koongi yinene

(Mataayi 14.13-21; Malako 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Nha mbisi a nhaa, Yiisu ayeni ku simi li limosi la diaanga la Ngalili, libakita ka diaanga la Tiberiade.

² Koongi a baata yinene yakiduku nde, munda ti baata bakimono biliimbi bia kimikimi bi nde akiyiluu mu ubelisa babeeri.

³ Yiisu ahaati nha mulaanda na adiaali kuu na miyii mia nde.

⁴ Mukuungi a Bayuudayo wa Paaka, ali ka bele.

⁵ Bu Yiisu asiimbili misi na amoni ti koongi a baata yinene yakiyiri kwaa nde, nde afuuli Filipo: «Kuni bisi dituu usuumbu mapa malaa mu uha bia udia kwaa baata ba boosi?»

⁶ Yiisu ali aleeli buu mu ukete Filipo, munda ti Yiisu ali akwayaaba mi nde anhana usa.

⁷ Filipo wamuvutili: «So mu makama moolo ma mikuti mia mboongo, a dituu pe usuumbu mapa mamukuu bo boosi, paa mosi na mosi mu bo abaa mwaana a itsuru.»

⁸ Wu mu mosi mu miyii mia nde, Andere, mwaana a nguu a Simooni Peetero, aleeli kwaa nde:

⁹ «Nha na nha uli na mufuru a baala wuli na mapa mataana ma oreze* na batswi boolo. Ka mwaana a bii, ima bituu usa nha kulu a koongi a baata ba boosi?»

¹⁰ Yiisu aleeli ti baata boosi badiaala. Ali na biti-iti bialaa nha mbuu yii, ninhha baata badiaali nha tsi. Litaanga la babaala ali utuu uto mafuundu mataana.

¹¹ Yiisu aholi mapa, na nha mbisi a uvutulu matoono kwaa Nziaambi, nde akabi mo kwaa babali nhaa. Bumosi ka, nde abwiha bo batswi weti bu bo bali batoono.

¹² Mu taanga di bo boosi badiiri mu tsitsi a yuutu la bo, Yiisu aleeli kwaa miyii mia nde: «Ditolo bitsuru bisiaali, paa ti iloo so imosi inyaala udiimbili.»

¹³ Bo batoli bio, na baluusi mapwooyi kuumi na moolo mu bitsuru biasiaali mu mapa mataana ma oreze, ma baata badi.

¹⁴ Baata bu bamoni iliimbi kiayilii Yiisu, baleeli: «Mu ngwanya, wu ni mubili waba wafwaana mu uyiri nha tsi!»

¹⁵ Yiisu ali ayaaba ti bakeni uyaholo nde mu mifuri, mu usuusu nde aba mutini a bo. Ni mu buu, nde abwiyene ku yulu a mulaanda, nde bake.

*Yiisu adiaati nha yulu a mukaanda a maamba mu uyabwaana miyii mia nde
(Mataayi 14.22-33; Malako 6.45-52)*

* **6:9** mapa mataana ma oreze mapa mahele na tala yalaa, mapa ma bawele. Oreze yafwaanina na fariine ya bele.

¹⁶ Tsitsii bu yatoori, miyii mia Yiisu miasutii ku mukoo a diaanga.

¹⁷ Bo bakoti mu bootu mu usabuu diaanga na uyene ku ngaanda a Kapernawumi. Butsuu ali bumaato, na Yiisu ali keni a ayiri pe mu uba itwaari na bo.

¹⁸ Maamba ma diaanga makinyingini mundaati ali na iteembi kia mifuri.

¹⁹ Miyii ali miamaatakuu na simi, mu iteesi kia bakilometre bataana so a buu pe basamina. Mu taanga di bo bamoni Yiisu mu udiaata nha yulu a mukaanda a maamba ma diaanga, mu uyiri kwaa bo, bo babayi boomo balaa.

²⁰ Ka Yiisu wabaleeli: «Ni me wa me, a diba na boomo pe!»

²¹ Miyii miasiaayi ulooso nde mu bootu, ka nhaana-tsi, bootu batoori ku bo bakiyene.

²² Mu iluumbu kiaduki, baata boosi babali basaala ku simi la diaanga li limosi bayaabi ti, nhaa mwali na ndila bootu limosi. Baata bayaabi ti Yiisu a akoti pe itwaari na miyii mia nde mu bootu lii, ka miyii mia nde miayeni mio bake.

²³ Ka mabootu makimi mamakimata ku ngaanda ya Tiberiade, matoori bebele na mbuu yibadiiri mapa, nha mbisi a likuundu la Pfumu la mvutili a matoondo.

²⁴ Mu taanga di baata bamoni ti Yiisu na miyii mia nde a bali nhaa pe, bo bakoti mu mabootu maa, na bayeni ku ngaanda ya Kapernawumi mu uyasaa nde.

Yiisu ni lipa la moonyi

²⁵ Bo bayibaasa Yiisu ku simi la diaanga lilikimi, na bamuleeli: «Muyiisi, mu ki taanga we toori nha?»

²⁶ Yiisu wabavutili: «Ee-e, mu ngwanya me nadileeli: beni dili mu usaa me, a munda pe ti, beni dimaayiluu uyaaba tsutulu a biliimbi bia kimi-kimi bi me nzilii. Ka beni dili mu usaa me, munda ti beni didiiri mapa mu tsitsi a yuutu la beni.

²⁷ A disala pe munda biloo bibifuu. Ka disala munda biloo bibidiingi, na bili iteeli kia moonyi wa bilimi na bilimi. Biloo bii, Mwaana a muutu sa wadiha bio, munda ti Nziaambi, Taayi, anaa nha yulu a nde iliimbi kia litumu la nde.»

²⁸ Bo bamufuuli: «Ima bisi diafwaana usa mu ukuusu bisala bi Nziaambi atoono?»

²⁹ Yiisu wabavutili: «Isala ki Nziaambi asaa kwaa beni, ni usa imiini mu wuu wu nde atsin-duu.»

³⁰ Bo bamuleeli: «Ki iliimbi we utuu umweese kwaa bisi, paa bisi disa imiini mu we? Ima we usa?

³¹ Bakaa ba bisi badi mapa ma maane mu tsi ya tsata, weti buli mu uleele Mabasonuu ma Ngira: “Nde wabaheeri mapa mamamati ku yula✧.”»

³² Yiisu wabavutili: «Ee-e, ngwanya me nadileeli: a Mooso pe ahi beni lipa lamati ku yula, ka Taayi a me li mu uha beni lipa la ngwanya lili mu umata ku yula.

³³ Munda ti lipa la Nziaambi, ni wuu wuli mu umata ku yula, na wuli mu uha moonyi kwaa baata boosi ba nha tsi.»

✧ 6:31 Pal 16.4,15; Mkg 78.24

³⁴ Bo bamuleeli: «Pfumu, baahaanganga bisi lipa lii taanga dioosi.»

³⁵ Yiisu abwileele: «Me ni lipa la moonyi. Wu uyiri kwaa me a ubwaba na nzala pe, na wu usa imiini mu me a ubwaba na nyooto pe.

³⁶ Ka weti bu me nadileeli: beni dimaamono me, ka bunu beni a dili mu usa imiini pe.

³⁷ Pasi nde mu baa ba Nziaambi ali mu uha kwaa me, sa ayiri kwaa me, na me a nibaabingi pe wu uyiri kwaa me.

³⁸ Mundaa ti me a namati pe ku yula mu uyiluu litoono la me makulu, ka mu uyiluu litoono la watsinduu me.

³⁹ Na mono bwatoono watsinduu me: me nyaala udiimbisi so mosi mu ba nde aha kwaa me. Ka me siimbili bo mu babakwa mu iluumbu kia tsieelele.

⁴⁰ Ee-e, mono bwatoono Taayi a me: boosi babali mu umono Mwaana, na babali mu usa imiini mu nde, babaa moonyi wa bilimi na bilimi, na me siimbili bo mu babakwa mu iluumbu kia tsieelele.»

⁴¹ Bayuudayo basiiri Yiisu saa mundaa ti nde aleeli: «Me ni lipa lamati ku yula.»

⁴² Bo bakileele: «Wu a ni Yiisu pe, mwaana a Yoosefi? Bisi diayiluu uyaaba taayi a nde na nguu a nde. Buni, mu taanga di nde utuu uleele ti: “Me namati ku yula.”»

⁴³ Yiisu wabavutili: «Dinyaala unhunhunyu nha kati a beni.

⁴⁴ Muutu pe wu utuu uyiri kwaa me so Taayi watsinduu me a tiiri nde mbili pe. Na, me sa siimbili nde mu babakwa mu iluumbu kia tsieelele.

⁴⁵ Mibili miasonii mandaa ma: “Nziaambi sa

ayiisi bo boosi☆.” Ni mu buu, pasi muutu wuli mu uyuu Taayi, na wuli mu uyaka nziisili a nde, li mu uyiri kwaa me.

⁴⁶ Muutu pe so mosi wamaamono Taayi, ka ndila wamata kwaa Nziaambi amono Taayi.

⁴⁷ Ee-e, ngwanya me nadileeli: wu usa imiini mu nde, li na moonyi wa bilimi na bilimi.

⁴⁸ «Me ni lipa la moonyi.

⁴⁹ Bakaa ba beni badiiri maane ku tsi ya tsata, na bo bamaakwa.

⁵⁰ Ka lipa lili mu umata ku yula, lili ti muutu wu udia lo, a ukwa pe.

⁵¹ Me ni lipa la moonyi limati ku mayula. So muutu diiri lipa li, nde sa aba moonyi taanga dioosi. Lipa li me niha paa tsi yiba moonyi, ni nyutu a me.»

⁵² Mu ndaa yii, Bayuudayo bakaami kwa mifuri bo na bo. Bo bafuuli: «Buni muutu wu utuu uha bisi nyutu a nde mu udia?»

⁵³ Yiisu avutili: «Ee-e, ngwanya me nadileeli: so beni a didiiri pe nyutu a Mwaana a muutu, na so beni a dinywiiri makili ma nde pe, beni a diba na moonyi mu beni pe.

⁵⁴ Mundaa ti muutu wu udia nyutu a me, na wu unywa makili ma me li na moonyi wa bilimi na bilimi, na me sa namusiimbili mu babakwa mu iluumbu kia tsieelele.

⁵⁵ Mundaa ti nyutu a me yili biloo bia ngwanya, na makili ma me mali bia unywa bia ngwanya.

⁵⁶ Ni mu buu, wu udia nyutu a me, na unywa makili ma me sa aba mu me, na me ka sa ba mu nde.

57 Taayi watsinduu me li moonyi, na me ndi moonyi mu nde. Bumosi ka, wu udia nyutu a me, sa aba moonyi mu me.

58 Ka mono lipa limati ku yula. Lo a lili pe weti ladi bakaa ba beni, babakwi. Ka wu udia lipa li, sa aba moonyi mu taanga dioosi.»

59 Yiisu aleeli mandaa maa bu nde akiyiisi mu nzo a makutunu ma Bayuudayo ya ku Kaper-nawumi.

Miyii miasiisi Yiisu

60 Babalayi mu miyii mia nde miakiyuu nde, mialeeli: «Nziisili yi yili ya pasi mu usiingi! Na utuu usiingi?»

61 Yiisu ali ayiluu uyaaba ti miyii mia nde miaba mu unhunhunyu mu ndaa yii. Ni mu buu nde wa-baleeli: «Nziisili yii yimweesi beni pasi mu mitimi?

62 Ka beni buni dikaasa so dimoni Mwaana a muutu mu uhaata ku yula ku nde ali tsiomi?

63 Ni Muheebili a Nziaambi li mu uha moonyi. Musunyi a ali na ndutu pe. Mandaa ma me maaleele beni mali Muheebili na moonyi.

64 Ka nha kati a beni uli na bali mu uhele usa me imiini.» Ka bunu, umatuu mu mbaandili, Yiisu ali ayaaba bana bakihele usa imiini na, na kaayeelele nde.

65 Nde abwileele: «Ni mu buu me maaleele beni ti, muutu pe wu utuu uyiri kwaa me so, Tata Nziaambi aheeri pe nde muswa mu uyiri kwaa me.»

66 Umatuu mu taanga dii, balayi mu miyii mia nde basiisi na banyaali ubwadieenge na nde.

67 Ni mu buu Yiisu afuuli kwaa miyii kuumi na mioolo: «Beni ka ditooni uyene?»

⁶⁸ Simooni Peetero wamuvutuli: «Pfumu, kwaa na bisi diyene? We li na mandaa mali mu uha moonyi wa bilimi na bilimi.

⁶⁹ Bisi diasa imiini na diayaaba ti, we ni wuu wa Ngira, wu Nziaambi atsinduu!»

⁷⁰ Yiisu wabavutuli: «A me pe nasoolo beni kumi na boolo? Ka bunu, mosi mu beni li musiali a Saatina!»

⁷¹ Nde mu ndaa Yuuda akitsuu, mwaana a Simooni Isikarioti. Mundaa ti Yuuda, so bu nde ali mosi mu miyii kuumi na mioolo, sa ayaluu Yiisu.

7

Yiisu ali ku Mukuungi wa Bituru

¹ Nha mbisi a nhaa, Yiisu akiyene adieenge mu itinini kia Ngalili. Nde ali a atoono pe utaba mangaanda ma Yuuda, mundaa ti bakuutu ba Bayuudayo bakisaa udusu nde.

² Mukuungi a Bayuudayo wa Bituru ali ka bebele.

³ Baana banguu ba Yiisu bamuleeli: «Mata nhana yene ku Yuuda, paa miyii mia we, mio ka, mimono bimaanga bi we li mu usa.

⁴ A uli na muutu pe wu ubaasala mu tsweeyi, mbii ti nde li na nzala ya uyabina kwaa baata. Bu yili ti we li mu uyiluu bimaanga bia pili yii, bubwe we yabina kwaa baata boosi.»

⁵ Mundaa ti, baana ba nguu ba nde bo makulu a bakisa pe imiini mu nde.

⁶ Yiisu wabaleeli: «Taanga dia me keni a di-afwaana pe. Ka kwaa beni, taanga dioosi koo dimbwe.

⁷ Baata ba tsi a butuu ubele beni pe, ka bo bali na ibelili mu me, munda a ti me ndi mu uta imbaangi ti, biyiluu bia bo bili bibibi.

⁸ Beni ni bali, diyene wa beni ku mukuungi. Me a niyene pe ku mukuungi wuu, munda a ti taanga dia me keni a diafwaana pe.»

⁹ Nha mbisi a uleele buu, nde asiaali ku itinini kia Ngalili.

¹⁰ Ka mu taanga di baana ba nguu ba nde bayeni ku mukuungi, Yiisu ka ayeni kuu. Ka nde a ayeni pe nha kulu a baata, ka mu tsweeyi nde ayeni kuu.

¹¹ Bakuutu ba Bayuudayo bamusiayi ku mukuungi wuu, na bakifulusunu: «Nde kuni ali?»

¹² Mutso koongi, baata bakitsuu kwala mu nde. Babamosi bakileele: «Nde muutu wu mubwe ali.» Ka babakimi ti: «Pia, nde muutu wu mubi ali, nde li mu udiimbisi baata.»

¹³ Ka muutu pe so mosi wakitsuu mu nde nha kulu a baata. Munda a ti bo boosi bali na boomo ba bakuutu ba Bayuudayo.

Yiisu ayiisi mu nzo a Nziaambi

¹⁴ Bu mukuungi ali maato nha kati a kati, Yiisu ayeni ku nzo a Nziaambi na abaandii uyiisi.

¹⁵ Bayuudayo bakikimuu na bakifulusunu: «Buni nde ali mu uyaaba mandaa ma Nziaambi moosi, nde wafele uyii?»

¹⁶ Yiisu wabavutuli: «A nziisili a me pe me ndi mu uha, ka nziisili a watsinduu me.

¹⁷ Watoono uyiluu litoono la Nziaambi, sa ayaaba ti nziisili a me kwaa Nziaambi yili mu umata. Na nde sa ayaaba ka ti, me a mu litumu la me makulu pe, me ndi mu utsuu.

¹⁸ Wu utsuu mu kuumbu a nde makulu, li mu usaa buzitu mu nde makulu. Ka wu li mu usaa buzitu ba watsinduu nde, li mu uta ngwanya, na a uli na ndaa ya pia mu nde pe.

¹⁹ Mooso a ahi pe beni Mikele? Ka so mosi pe mu beni li mu usalila mio mu kuulu yafwaana. Mu ima beni dili mu usaa udusu me?»

²⁰ Baata ba mu koongi bamuvutili: «We li na muheebili wu mubi! Na li mu usaa udusu we?»

²¹ Yiisu wabavutili: «Me ndila imaanga imosi me maayiluu, na beni boosi dili mu ukimuu!

²² Mooso aloombi beni mu ukese bibabaana bia babaala. Ka bunu, tumini dii a diamata pe kwaa nde, ka kwaa bamwakaa ba bisi ba tsiomi. Ka bu yili ti ni buu Mooso aloombi beni, beni dili mu usiingi mu ukese muutu mu iluumbu kia saba.

²³ Beni dili mu ukese muutu mu iluumbu kia saba, mu ukiinzi Mikele mia Mooso. Ka mu ima beni dili na kesi a me, munda ti me maabeelese muutu wu mubiimbili mu iluumbu kia saba?

²⁴ Dinyaala ufuundusu ndila mu ma beni dili mu umono mu misi mia beni, ka difuundusu bwafwaana.»

Koongi yafulisini mbii ti Yiisu ni Kristo

²⁵ Babamosi mu basi Yeruslemi bakifulusunu: «A ni nde pe wu bali mu usaa udusu?

²⁶ Dimono: nde li mu utsuu nha kulu a baata, na bo a bali mu uleele ndaa so mosi pe! Helape bakuutu ba bisi bamaayaaba ti ngwanya nde ni Kristo.

²⁷ Ka taanga di Kristo akaayira, muutu so mosi pe kaayaaba kuni nde akaamata. Ka bunu, nde wu, bisi diayaaba ku nde amata.»

²⁸ Yiisu akiyiisi mutso lipaanga la nzo a Nzi-aambi. Nde aloyi: «Aka me, beni diayaaba me? Beni diayaaba kuni me namata? Ka bunu, me a nayiri pe mu litumu la me makulu. Wuu watsin-duu me li afwaana ti basa ilimbisi mu nde. Ka beni a diayaaba nde pe.

²⁹ Me nayaaba nde, munda ti, me kwaa nde namata, na nde atsinduu me.»

³⁰ Ni mu buu, bo basiayi ukaanga nde. Ka muutu pe wanayi koo kia nde nha yulu a Yiisu, munda ti taanga dia nde ali keni a diato pe.

³¹ Ka bunu, mutso koongi baata balaa basi imi-ini mu nde. Bo bakileele: «Nha Kristo akaayira, nde sa ayiluu biliimbi bia kimi-kimi biavulu bi muutu wu ali mu uyiluu.»

³² Bafarisi bayuyi mabakinhunhunyu mutso koongi, mu ndaa a Yiisu. Ni mu buu, banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na Bafarisi batsindii bakebi ba nzo a Nziaambi mu uyakaanga Yiisu.

³³ Yiisu aleeli: «Me keni na beni mu mwaana a taanga hoolo. Tumake, me sa yene kwaa watsin-duu me.

³⁴ Beni sa disaa me, ka a disololo me pe. Ku me kaaba, beni a dituu uyiri kuu pe.»

³⁵ Bayuudayo bafulisini nha kati a bo: «Kuni nde anhana uyene paa bisi dikoono usololo nde? Kwaa Bayuudayo batsaamuu kutso basi Eleene, na ubiti nziisili a nde kwaa basi Eleene*?»

³⁶ Mandaa ma nde aleeli ma, tsutulu ma? «Beni sa disaa me, ka beni a disololo me pe. Ku me kaaba, beni a dituu uyiri kuu pe!»

* **7:35** *basi Eleene* Babali mu uta Basi Eleene nha, baata babali a Bayuudayo pe.

Yiisu li mu uyiisi mu ndaa yatala manziali ma maamba ma moonyi

³⁷ Mu iluumbu kia mukuungi kia tsieelele, ni iluumbu kiavulu ndutu, Yiisu atemini na aloyi: «So muutu li na nyooto, nyaala ayiri kwaa me, na anywa.

³⁸ Weti buli mu uleele Mabasonuu ma Ngira: “Wuu wuli mu usa imiini mu me, manziali ma maamba ma moonyi sa mapala mu mutimi a nde✧.”»

³⁹ Yiisu akileele buu, mu ndaa a Muheebili a Nziaambi, wu babakisa imiini mu nde bakaayaka. Ka mu taanga dii, Muheebili a Nziaambi ali keni a baha pe. Mundaa ti Yiisu ali keni a amonuu pe mu buzitu ba nde.

⁴⁰ Nha mbisi a uyu mandaa maa, baata babamosi mutso koongi bakileele: «Ngwanya muutu wu ni mubili wayaabisi Mooso!»

⁴¹ Babakimi bakileele: «Nde ni Kristo!» Ka babakimi ka bakifuulu: «Ngwanya Kristo utuu uba musi Ngalili✧?»

⁴² Mabasonuu ma ngira a mali mu uleele pe ti, Kristo sa aba wa mu likaanda la mutini Daavidi? Na mo a mali mu uleele ka pe ti, nde sa aba musi Beteleme, bula bakidiaala mutini Daavidi✧?»

⁴³ Ni mu buu, kabini yakoti nha kati a baata mu ndaa a Yiisu.

⁴⁴ Babamosi mu bo bakisaa ti bakaanga Yiisu, ka muutu so mosi pe wanayi koo nha yulu a nde.

⁴⁵ Bakebi ba nzo a Nziaambi babali batsinduu mu ukaanga Yiisu bavutii. Banguu ba bangaanga

✧ **7:38** Ezk 47.1; Zak 14.8 ✧ **7:41** 1.46 ✧ **7:42** 2Sa 7.12; Mik 5.1; Mat 2.5

ba Nziaambi na Bafarisi babafuuli: «Mu ima beni dihele ubee nde?»

⁴⁶ Bakebi bavutili: «Keni a diamono pe muutu so mosi wuli mu utsuu weti nde!»

⁴⁷ Bafarisi bavutili: «Beni ka dimaasiingi mandaa ma nde?

⁴⁸ Uli na mukuutu so mosi, so a buu pe, Mufarisi so mosi wasa imiini mu nde?

⁴⁹ Ka baata babahele uyaaba mikele mia Mooso ba, basibi bo!»

⁵⁰ Nikodemo, mosi mu Bafarisi, ali nhaa. Ni nde, muutu wakwiyamono Yiisu tsiomi✧. Nde aleeli kwaa bo:

⁵¹ «Mikele mia bisi a mili mu ufuundusu pe muutu, kwahela a ukwayuu nde, na uyaaba ma nde ayiluu✧.»

⁵² Bo bamuvutili: «Buni, we ka musu Ngalili? Kengese Mabasonuu ma Ngira, na we sa mono ti a uli na mubili so mosi pe, wapala mu itinini kia Ngalili.»

⁵³ Tumake, muutu muutu avutii ku nzo a nde.

8

Yiisu asi mukaasa ngaa tsioongili kolokolo

¹ Yiisu ayeni ku mulaanda Olive.

² Ngwaali a ngwaali, nde avutii ku nzo a Nzi-aambi, na baata boosi bayiri nha peembi a nde. Nde adiaali na abaandii uyiisi bo.

³ Bayiisi ba mikele na Bafarisi babeyi kwaa Yiisu, mukaasa mosi wu bo bakaangi mu usoongo. Bo basuusi nde nha kati a kati a baata boosi.

⁴ Ninha bo bafuuli Yiisu: «Muyiisi, mukaasa wu bamaakaanga nde mu usoongo.

⁵ Mu Mikele mia mubili Mooso nde aha bisi litumu la udusu mukaasa wa pili yi mu mamanya. Ka we, ima we leeli?»

⁶ Bo bamufuuli nduru yii, mu ulebuu nde mweete, paa babaa bwa ufuundu nde. Ka Yi-isu abaandini, na abaandii usonuu nha tsi mu muleembi a nde.

⁷ Ka bu bo bahanini mu ufuulu nde manduru, Yiisu atemini, na aleeli: «Nyaala muutu wuli keni a asa masumu pe, nha kati a beni, atete nde limanya la tsiomi.»

⁸ Tumake, Yiisu abwibaandina, na ahami mu usonuu nha tsi.

⁹ Bu Bafarisi bayuyi buu, bo bayeni wunu nha mbisi a wunu, ubaanduu mu wavulu bukuutu. Nha mbisi a mandaa maa, Yiisu asiaali nde bake na mukaasa wali mu mutele, nha kulu a nde.

¹⁰ Ninha Yiisu atemini na wamuleeli: «Maama, ninha bo kuni bali? Muutu pe so mosi wu sieembi we?»

¹¹ Mukaasa avutili: «Muutu pe Pfumu.» Yiisu ninha avutili kwaa nde: «Me ka a nisieembe pe we. We utuu uyene wa we. Ka umatuu mu taanga di, a bwasa masumu pe.»]

Yiisu ni liyalila la tsi

¹² Yiisu abwileele kwaa bo: «Me ni liyalila la tsi. Wu uduku me, a udiaata pe kutso pimisi, ka nde sa abaa liyalila la moonyi.»

¹³ Bafarisi baleeli kwaa nde: «We li mu uta imbaangi mu we makulu. Ni mu buu, imbaangi kia we ili kia pia.»

¹⁴ Yiisu wabavutili: «So me ndi mu uta imbaangi mu me makulu, ka diyuluu uyaaba ti, imbaangi kia me ili kia ngwanya. Mundaa ti, me nayaaba

kuni me namata, na kuni me ndi mu uyene. Ka beni, a diayaaba pe kuni me namata, so a buu pe, kuni me ndi mu uyene.

¹⁵ Beni dili mu ufuundusu mu imuutu. Ka me a ndi mu ufuundusu muutu pe.

¹⁶ Na mbiiti me fuundisi muutu, pfuundisi a me yili ya ngwanya. Mundaa ti me a ndi pe me bake, Taayi watsinduu me li itwaari na me.

¹⁷ Mu mikele mia beni, basonuu ti utuu usiingi imbaangi kia baata boolo weti kia ngwanya.

¹⁸ Me ndi mu uta imbaangi mu me makulu, na Taayi watsinduu me li mu uta ka imbaangi mu me.»

¹⁹ Bo bamufuuli: «Taayi a we kuni ali?» Yiisu wabavutili: «Beni a diayaaba pe so me, na so Taayi a me. Mbiiti beni ali diyaaba me, beni diakeni uyaaba ka Taayi a me.»

²⁰ Yiisu aleeli mandaa ma moosi, mu taanga di nde akiyiisi mu nzo a Nziaambi. Mbuu yi nde akiyiisi ali bebele na itsuru kia nzo kia busini. Muutu pe so mosi wakaangi nde, mundaa ti taanga dia nde ali keni a diafwaana pe.

²¹ Yiisu abwileele kwaa bo: «Me sa yene. Beni sa disaa me, na beni sa dikwa kutso masumu ma beni. Beni a dituu pe uyene ku me niyene.»

²² Bayuudayo bafulisini: «Nde nyutu akaadusu? Mundaa ti nde li mu uleele ti, “beni a dituu pe uyene ku me niyene.”»

²³ Yiisu wabavutili: «Beni baata ba nha tsini dili, ka me, muutu wa ku yula ndi. Beni dili baata ba tsi yi, me a ndi wa tsi yi pe.

²⁴ Ni mu buu me ndeeli beni ti, beni sa dikwa kutso masumu ma beni. So beni a disiingi pe ti,

me ni muutu wu me ndi mu uleele ti me ndi, beni sa dikwa kutso masumu ma beni.»

²⁵ Bo bamufuuli: «We na li?» Yiisu wabavutili: «Ma me ndi mu ubaaleelanga beni umatuu mu mbaandili.

²⁶ Me ndi na mandaa mavululu ma uleele, na ma ufuundusu mu beni. Ka watsinduu me, li mu uleele ngwanya. Na mandaa ma me nayuu kwaa nde, ni mo me ndi mu uleele kwaa tsi.»

²⁷ Bo a babahili pe ti, nde mu Taayi akitsuu kwaa bo.

²⁸ Yiisu abwileele: «Mu taanga di beni dikaanaangila Mwaana a muutu, beni sa diyaaba ti, me ni muutu wu me ndi mu uleele ti me ndi, na me a ndi mu uyiluu ndaa so mosi pe mu ime makulu. Me ndila ma Taayi ayiisi me, me ndi mu uleele.

²⁹ Watsinduu me li itwaari na me. Nde a asiisi pe me, me bake. Munda ti, me ndi mu ubaayilu-uwanga taanga dioosi, mandaa ma nde atoono.»

³⁰ Bu Yiisu akitsuu buu, baata balaa basi imiini mu nde.

Ngwanya yili mu uha baata bunyanga

³¹ Yiisu aleeli kwaa Bayuudayo babasi imiini mu nde: «So beni dikangimi mu mandaa ma me, ngwanya beni dili miyii mia me.

³² Beni sa diyaaba ngwanya, na ngwanya sa yiha beni bunyanga.»

³³ Bo bamuvutili: «Bisi dili baana ba Abraami, na bisi kaala a diaba bate ba muutu so mosi pe. Buni we utuu uleele bisi: “Beni sa diba bunyanga?”»

³⁴ Yiisu wabavutili: «Ee-e, ngwanya me nadileeli! Pasi muutu wu usa masumu, li mute a masumu.

³⁵ Mutee ubaabaanganga wa likaanda mu mwaana a taanga hoolo. Ka mwaana li wa mu likaanda taanga dioosi.

³⁶ So Mwaana hi beni bunyanga, ngwanya beni sa diba baata ba bunyanga.

³⁷ Me nayaaba ti beni dili baana ba Abraami. Ka beni dili mu usaa udusu me, munda a ti beni a dili mu usiingi pe mandaa ma me.

³⁸ Me ndi mu utsuu mu mandaa ma me namono kwaa Taayi a me. Ni mu buu, beni ka diyiluu ma beni dimaayuu kwaa taayi a beni.»

³⁹ Bo bavutili: «Taayi a bisi, ni Abraami.» Yiisu wabavutili: «Mbiiti beni dili baana ba Abraami, diyiluu makiyiluu Abraami.

⁴⁰ Ka beni dili mu usaa udusu me, me wu leeli beni ngwanya yi me nayii kwaa Nziaambi. Abraami a ayilii ndaa so mosi ya pili yii pe!

⁴¹ Beni dili mu uyiluu mandaa mamosi na taayi a beni.» Bo bamuvutili: «Bisi a dili baana ba bindwaala pe. Bisi dili na Taayi ndila mosi, ni Nziaambi.»

⁴² Yiisu avutili: «Mbiiti ngwanya Nziaambi ali Taayi a beni, beni diakeni utoono me. Munda a ti me kwaa Nziaambi namata, na munda a a nde me ndi nha. Me a nayiri pe mu litoono la me makulu, ka nde atsinduu me.

⁴³ Mu ima beni dili mu uhele ubahala mandaa ma me ndi mu uleele? Munda a ti beni a dili mu utuu pe uyuu mandaa ma me.

⁴⁴ Taayi a beni ni Saatina, na beni diatoono uyiluu manzala ma taayi a beni. Nde li mudusi a baata umatuu mu mbaandili. Nde ubaabelanga ngwanya, munda a ti ngwanya a yili mu nde pe. Mbiiti nde li mu uta pia, pili a nde yili buu,

mundaa ti nde li ngaa pia, na nde li taayi a pia.

⁴⁵ Ka me, mundaa ti me ndi mu uleele ngwanya, beni a dili mu usa imiini mu me pe.

⁴⁶ Na nha kati a beni utuu umweese ti me nasa lisumu? Ka mbiiti me ndi mu uleele ngwanya, mu ima beni a dili mu uhele usa imiini mu me?

⁴⁷ Muutu wuli wa Nziaambi, koo li mu uyuu mandaa ma Nziaambi ali mu uleele. Ka beni a dili baata ba Nziaambi pe, ni mu buu, beni a dili mu uyuu mandaa ma nde pe.»

⁴⁸ Bayuudayo baleeli kwaa Yiisu: «Bisi a dili na buungu pe mu uleele ti we li musi Samaria, na we akangama kwaa miheebili mimibi?»

⁴⁹ Yiisu avutili: «Me a nakangama pe kwaa miheebili mimibi. Ka me ndi mu ukiinzi Taayi a me, na beni dili mu ubisi ukiinzi me.

⁵⁰ Me a ndi mu usaa buzitu mu me makulu pe. Uli na muutu wuli mu usaa buzitu mu me, na wuli mu ufuundusu baata.

⁵¹ Ee-e, ngwanya me nadileeli! Muutu wu utumumu mandaa ma me a ukwa pe.»

⁵² Bayuudayo bavutili: «Nha ka bisi dimaayiluu uyaaba ti we akangama kwaa miheebili mimibi! Abraami akwi, mibili miakwa. Ka we li mu uleele ti wu utumumu mandaa ma we a ukwa pe.

⁵³ Mu matsimi ma we ti we avulu Abraami wakwa? Mibili ka miakwa. We bu li mu utsimi ti we na li?»

⁵⁴ Yiisu avutili: «Mbiiti me makulu ndi mu umweese buzitu ba me, keni buzitu ba me a bali na ndutu pe. Ka Taayi a me li mu umweese buzitu ba me. Beni dili mu uleele ti “Nde Nziaambi a bisi ali”,

⁵⁵ ka bunu beni a diayaaba nde pe. Ka me,

me nayaaba nde. Mbiiti me naba naleele ti me a nayaaba nde pe, me keniba ngaa pia weti beni. Ka me nayaaba nde, na me ndi mu utumumu mandaa ma nde.

⁵⁶ Taayi a beni Abraami ali aluulu mu kinyi, ndila mu tsimi ya umono iluumbu kia me. Nde amoni kio na nde ali na kinyi munda a kio.»

⁵⁷ Bayuudayo bamuleeli: «We kaala so maku mataana ma bilimi a atooso pe, ka we amono Abraami?»

⁵⁸ Yiisu wabavutili: «Ee-e, ngwanya me nadileeli! Tswaamina Abraami ubutuu, “me ndi.”»

⁵⁹ Ninha, bo batoli mamanya mu utete Yiisu. Ka Yiisu asweemi na apali mu Nzo a Nziaambi.

9

Yiisu abeelisi muutu wabutuu ingimangimi

¹ Mu kuulu, Yiisu amoni muutu wali ingimangimi umatuu mbutili a nde.

² Miyii mia nde miamufuuli: «Muyiisi, munda a masumu ma nde oo ti munda masumu ma bibuti bia nde, nde abutii ingimangimi?»

³ Yiisu avutili: «A munda masumu ma nde, na ma bibuti bia nde pe, nde a butii ingimangimi. Ka nde abutii ingimangimi paa ti, isala kia Nziaambi imonuu mu nde.

⁴ Bu yikeni nyanga, bisi diafwaana ukuusu bisala bia watsinduu me. Nha bwisi bukaayili, muutu so mosi pe wu kaatuu usala.

⁵ Bu me keni nha tsini a toto nha, me ndi liyalila la tsi.»

⁶ Nha mbisi a mandaa maa, nde atswiili mate nha tsi, na asi mwaana mutamba mu mate ma

nde. Nde akili mutamba wuu nha yulu a misi mia ingimangimi,

⁷ na wamuleeli: «Yayobo ku idia kia kuumbu Silowa.» Mambiindili ma kuumbu yii: «Wu batsinduu.» Ingimangimi kiayeni kuu, kiayobi, na bu nde ayiri avutuu, nde amoni na yalilaa.

⁸ Bambaayi ba nde na baata babamoni nde bu akiloombo mboongo tsiomi, bafuuli: «Wu a ni nde pe wakidiaala nha tsi na tsi mu uloombo mboongo?»

⁹ Babamosi bakileele: «Ni nde.» Babakimi ti: «Pia, a nde pe, ka nde afwaanina nde!» Ka nde makulu akileele: «Ni me wa me!»

¹⁰ Bo bafuuli nde: «Buni misi mia we misiiri mu udibini?»

¹¹ Nde abiindili: «Baala la kuumbu Yiisu maayilu mwaana a mutamba, nde maakili nde nha yulu a misi, na maalele me: “Yene yayobo ku idia kia kuumbu Silowa.” Me nayeni kuu, me nayobo, na me ndi mu umono!»

¹² Bo bamufuuli: «Kuni nde ali?» Nde ni avutili bo: «Me a nayaaba pe.»

¹³ Babiti muutu wali ingimangimi kwaa Bafarisi.

¹⁴ Kaba, iluumbu ki Yiisu ayilii mutamba mu udibili misi mia nde, ali iluumbu kia saba.

¹⁵ Ni mu buu, Bafarisi ka, bafuuli nde miayilimi paa nde abaanduu umono mu taanga di. Nde wabayali mutata: «Nde akili me mwaana mutamba nha yulu a misi, me maayobo, na mu taanga di me ka mu umono.»

¹⁶ Ndaamba a Bafarisi baleeli kwaa nde: «Wu yilii maa a utuu umata kwaa Nziaambi pe, munda ti nde ali mu ukiinzi iluumbu kia saba

pe.» Ka babamosi bavutili: «Buni ngaa masumu utuu uyiluu bimaanga bia pili yi?» Na Bafarisi bakabii mu makaba moolo.

¹⁷ Bo babwifuulu kwaa ingimangimi kiabeeli: «Aka we, ima we li mu uleele mu muutu wudibili we misi?» Nde ni avutili ti: «Nde mubili ali.»

¹⁸ Ka bakuutu ba Bayuudayo a batooni pe usa imiini ti, nde ali ingimangimi, na nde ka mu umono. Ni mu buu, bo batumisi bibuti bia nde,

¹⁹ na babafuuli manduru: «Ngwanya wuu na wu ni mwaana a we? Beni utuu uleeli ti nde abutuu ingimangimi? Aka buni nde aka mu umono na yalilaa mu taanga di?»

²⁰ Bibuti biavutili: «Bisi diayaaba ti, nde mwaana a bisi na abutuu ingimangimi.

²¹ Ka buni nde amaasa mu umono, yii bisi a diayaaba pe! Na a diayaaba pe ka, na maadibili misi mia nde! Fuulani nde: nde a ali pe mwaana ngebe, nde utuu uvutulu beni mamvutu nde makulu!»

²² Bo batsuyi buu munda ti, bo bali na boomo ba bakuutu ba Bayuudayo. Munda ti, bakuutu ba Bayuudayo bali bamaayuhusunu mu ubingi mu nzo a makutunu ma bo, pasi muutuu wu uleele ti Yiisu ni Kristo.

²³ Ni mu buu bibuti bialeeli: «Nde a ali pe ngebe, difuulu nde!»

²⁴ Bafarisi bati wali ingimangimi mbili mu mbala ya dioolo, na bamuleeli: «Leele ngwanya nha kulu a Nziaambi. Bisi diayaaba ti muutu wuu li ngaa masumu.»

²⁵ Nde avutili: «Me a nayaaba pe mbiiti nde ngaa masumu ali, oo ngori. Ka me nayaaba ndaa mosi: me nali ingimangimi na me ndi mu umono na

yalilaa mu taanga di!»

²⁶ Bo bamufuuli: «Ima nde amaasa we? Buni nde amaadibili misi mia we?»

²⁷ Nde ni avutili: «Me namaakwaleele beni yo, na beni a diayuu pe. Mu ima beni dili na nzala me bwaleele beni yo? Helape beni ka nzala uba miyii mia nde!»

²⁸ Bo bamutuyi na bamuleeli: «We muyii a nde li! Bisi miyii mia Mooso dili.

²⁹ Bisi diayaaba ti Nziaambi atsuu kwaa Mooso. Ka nde, bisi a diayaaba pe kuni nde amata!»

³⁰ Nde avutili: «Mono ndaa ya ukimuu: beni a diayaaba pe nde wa kuni ali, ka bunu nde maadibili misi mia me!

³¹ Bisa beni diayaaba ti Nziaambi a ubaayuu pe bangaa masumu, ka nde ubaayuu pasi muutu wu ubaakinzi nde na uyiluu litoono la nde.

³² Kaala a diayuu pe ti muutu maadibili misi mia muutu wabutuu ingimangimi.

³³ Mbiiti muutu wuu a amati kwaa Nziaambi pe, nde a keni utuu uyiluu ndaa so mosi pe.»

³⁴ Bo bamuvutili: «We woosi li kutso masumu umatuu mbutili a we, na we a li na ndaa ya uyiisi bisi pe!» Na bo babingi nde ku mbari.

³⁵ Yiisu ayuyi ti babingi muutu wali ingimangimi ku mbari. Yiisu ayimono nde na wamufuuli: «We li mu usa imiini mu Mwaana a muutu?»

³⁶ Nde avutili: «Pfumu, nde na ali? Leele me paa me sa imiini mu nde.»

³⁷ Yiisu wamuleeli: «We li mu umono nde. Ni nde li mu utsuu kwaa we.»

³⁸ Nde ni avutili: «Me ndi mu usa imiini, Pfumu.» Na nde atsukini nha kulu a Yiisu.

³⁹ Yiisu ni aleeli: «Me nayiri nha tsi yi, paa pfuundisi yiba: paa bingima-ngimi bimonono, na babumono bakituu bingima-ngimi.»

⁴⁰ Ndaamba a Bafarisi babali nha pele a nde, bayuyi mandaa maa na bamufuuli: «Bisi ka bingima-ngimi dili?»

⁴¹ Yiisu avutili kwaa bo: «Mbiiti beni diali bingima-ngimi, beni a diakeeba na masumu pe. Ka bunu, beni dili mu uleele ti: “Bisi dili mu umono”, ni mu buu masumu ma beni ni buunabu mali.»

10

Yiisu ni mukebi a mameme wu mubwe

¹ Yiisu aleeli: «Ee-e, ngwanya me nadileeli! Muutu wu ukoto mutso ihaanga kia mameme kwahele a uyoo nha munywa a ihaanga, ka haati mu ibaa, muutu wuu muyibi ali, nde ipunga-pungu.

² Ka muutu wu ukoto mu munywa a ihaanga, li mukebi a mameme.

³ Mu ndaa a nde, mukebi a ihaanga ali mu udibili ihaanga. Mameme mali mu uyu muniingi a ndaa a nde. Na nde li mu uta mameme ma nde, pasi lo mu kuumbu a lo, na li mu ubiti mo ku mbari.

⁴ Mu taanga di nde ali mu upalisa mo, nde li mu uyene nha kulu a mo, na mameme mali mu uduku nde, munda ti mo mayaaba muniingi a ndaa a nde.

⁵ Ka mo a mutuu uduku so hoolo pe muutu wu mo mahele uyaaba. Mo sa mabata la na nde, munda ti mo a mayaaba pe miniingi mia baata bakimi.»

⁶ Yiisu asialili ifwaani kii mu utsuu kwaa bo. Ka babakiyuu nde a babahili ma nde akileele pe.

⁷ Yiisu abwileele: «Ee-e, ngwanya me nadileeli! Me ni munywa a lipaanga la mameme.

⁸ Boosi babayiratswaamina me, miyibi na bipunga-pungu bali✠. Ka mameme a mayuyi bo pe.

⁹ Me ndi munywa a ihaanga. Wu uyoo mu me mu ukoto, sa avuu. Nde sa atuu ukoto na upala, na sa abaa biloo bia udia.

¹⁰ Muyibi koo li mu uyiri ndila mu uyibi, mu udusu na mu utsala. Ka me nayiri paa baata babaa moonyi, na babaa nde wavululu.

¹¹ Me ndi mukebi wu mubwe✠. Mukebi wu mubwe ubaayeelele moonyi a nde, munda a mameme ma nde.

¹² Muutu wuli mu usala ndila mu mboongo, a ali pe mukebi wa ngwanya, munda ti a nde a wu baakebanga mameme mu taanga dioosi pe. Mameme a mali ma nde pe. Mu taanga di nde ali mu umono miminzi mu uyiri, nde li mu ubaab-wongolo mo, na li mu ubata. Miminzi mili mu ukaanga mameme, na mili mu utsala mukaanga woosi.

¹³ Muutu wuli mu usala ndila mu mboongo, na nde a ali na tsoongo munda a mameme pe.

¹⁴ Me ndi mukebi wu mubwe. Me nayaaba mameme ma me, na mo ka mayaaba me.

¹⁵ Bumosi ka Taayi ayaaba me, na me ka nayaaba Taayi✠. Na me ndi mu uha moonyi a me mu mameme ma me.

✠ **10:8** Yel 23.1-2; Ezk 34.2-3 ✠ **10:11** Mik 23.1; Yes 40.11; Ezk 34.15; 37.24 ✠ **10:15** Mat 11.27; Luk 10.22

¹⁶ Me ndi na mameme makimi mamali a mutso ihaanga ki pe. Me nafwaana ubiti mo ka. Mo sa mayuu muniingi a ndaa a me, na mo sa maba mukaanga ndila mosi, na mukebi ndila mosi.

¹⁷ Ni mu buu Taayi atoono me, munda ti me ndi mu uha moonyi a me, mu ubwaholo nde.

¹⁸ Muutu pe wuli mu uholo moonyi a me, ka mu litoono la me makulu me ndi mu uha nde. Me ndi na litu la uha nde, na me ndi na litu la ubwaholo nde. Lii ni litumu li Taayi a me aha kwaa me.»

¹⁹ Bayuudayo babwikabuu munda a mandaa maa.

²⁰ Babalayi mu bo bakileele: «Nde akangama kwaa muheebili wu mubi! Nde mubeeri a lari! Mu ima beni dili mu uyuu nde?»

²¹ Babamosi bakivutulu: «Muutu wakangama kwaa muheebili wu mubi utuu pe utsuu bu. Muheebili wu mubi li na litu la udibili misi mia bingima-ngimi?»

Bayuudayo batuni Yiisu

²² Bakisa mukuungi a ndibili a moonyi a lisieme la nzo a Nziaambi ku ngaanda a Yeruselemi. Ali ka taanga dia kioori kia mifuri.

²³ Yiisu akidieenge mutso lipaanga la nzo a Nzi-aambi, ku tsini a ipaangala kia Solomo.

²⁴ Bayuudayo bamudiengilili na bamuleeli: «Na-tee ki taanga we unyaala bisi kutso kenge-kenge? Ngwanya mbii ti we ni Kristo, leele bisi yo na yaki-yaki.»

²⁵ Yiisu wabavutili: «Me naleeli beni yo, ka beni a dili mu usa imiini pe. Mandaa ma me ndi mu uyiluu mu kuumbu a Taayi a me, mali mu uta imbaangi mu me.

²⁶ Ka beni a dili mu usa imiini pe, munda a ti beni a dili pe mu kaba la mameme ma me.

²⁷ Mameme ma me mali mu uyuu muniingi a ndaa a me. Me nayaaba mo, na mo ka mali mu uduku me.

²⁸ Me ndi mu uha mo moonyi wa bilimi na bilimi. Mameme a mudiimbili so hoolo pe. Muutu pe so mosi wu upatila mo nha koo kia me.

²⁹ Taayi a me wa aha mo kwaa me, avulu bioosi mu litu, na muutu pe so mosi wu utuu upatila mo nha koo kia Taayi.

³⁰ Me na Taayi, bisi dili muutu mosi.»

³¹ Bayuudayo babwitolo mamanya mu utete Yisu.

³² Yiisu wabafuuli: «Me nadimweesi mandaa malaa mamabwe mamata kwaa Taayi. Mu ki ndaa mu mandaa maa, ma na yiluu, beni dili na nzala ya udusu me mu mamanya?»

³³ Bayuudayo bamuvutili: «Bisi a dili pe na nzala ya udusu we mu mamanya munda biyiluu bibibwe bi we ayiluu. Ka mu itari ki we atuu Nziaambi: we muutu li, ka we li mu uleele mu iwemakulu ti we Nziaambi li!»

³⁴ Yiisu avutili: «A basonuu pe mu mikele mia beni ti: “Me ndeeli ti, beni banziaambi dili»?»

³⁵ Bisa-beni diayaaba ti a butuu pe umaasa mali mu uleele Mabasonuu ma Ngira. Ka bunu, baata ba mikele mili mu uta banziaambi ni baata babayiisi mandaa ma Nziaambi.

³⁶ Me, Taayi abiaalisa me, na nde atsinduu me nha tsi. So me ndeeli ti: “Me ndi Mwaana a Nziaambi”, buni beni dituu uleele ti me ndi mu utuu Nziaambi?

³⁷ Mbii ti me a ndi mu uyiluu pe biyiluu bia Taayi a me, dinyaala usa imiini mu me.

³⁸ Ka mbii ti me ndi mu uyiluu bio, so beni a dili mu usa imiini mu me pe, disa imiini mu biyiluu bia me. Disa imiini, paa beni diyaaba na dibahala ti Taayi li mu me, na me ndi mu Taayi.»

³⁹ Bo babwisaa ukaanga nde, ka a bamubayi pe.

⁴⁰ Yiisu abwiyene ku simi li limosi la nziali ya kuumbu Yorodaani, nha mbuu yi Yowani aki-bootuu baata. Nde adiaali kuu mwaana biluumbu hoolo.

⁴¹ Baata babalayi bayiri kwaa nde na bakileele: «Yowani a ayilii pe biliimbi bia ukimuu, ka moosi ma Yowani aleeli mu muutu wu mali ma ng-wanya!»

⁴² Na, nha mbuu yii, bo ali babalayi mu usa imiini mu Yiisu.

11

Likwa la Laazaro mbaayi a Yiisu

¹ Ali na baala limosi labeele la kuumbu Laazaro. Nde ali musi Betania, ni bula ba Mari na Marte, bakeri ba nde.

² Mari ni mukaasa wayitili mananaasa mu miili mia Yiisu, na wakoombili mio mu naanga dia nde. Laazaro wali wabeele ali keru a nde.

³ Baana ba nguu bo baboolo ba bakaasa batsindii muutu mu uleele kwaa Yiisu: «Pfumu, nduu a we li mu ubeele.»

⁴ Mu taanga di Yiisu ayuyi mukeenzi wuu, nde aleeli: «Ibeeri kia Laazaro a ibiti pe nde ku likwa. Kio sa imweese buzitu ba Nziaambi, paa buzitu ba Mwaana a Nziaambi bayabina mu kio.»

⁵ Yiisu akitoono Marte na mwaana a nguu a nde, na Laazaro ka.

⁶ Ka bunu, mu taanga di nde ayuyi ti Laazaro li mu ubeele, nde abwilabisa biluumbu bioolo ku nde ali.

⁷ Tumake, nde aleeli kwaa miyii mia nde: «Divu-tuwani ku itinini kia Yuda.»

⁸ Miyii miavutili: «Muyiisi, liaalili nha, bakuutu ba Bayuudayo baba mu usaa udusu we mu manya! We na nzala ubwavutuu ku?»

⁹ Yiisu wabaleeli: «Mu iluumbu, uli na mangu-ungu kuumi na moolo, a buu pe? Mbiiti muutu li mu udieenge mu nyanga, nde a li mu ukubu baka pe, munda ti nde li mu umono liyalila la tsi yi.

¹⁰ Ka mbiiti muutu li mu udieenge butsuu, nde li mu ukubu baka, munda ti liyalila a lili mu nde pe.»

¹¹ Nha mbisi a uleele buu, Yiisu abwileele: «Mbaayi a bisi Laazaro maala tolo, ka me nde niyasiimbili.»

¹² Miyii miavutili: «Pfumu, mbiiti nde tolo ala, nde sa abeeluu.»

¹³ Bunu, mu likwa la Laazaro Yiisu akitsuu, ka miyii miakitsimi ti nde mu tolo akitsuu.

¹⁴ Ni mu buu, Yiisu wabaleeli na yaki-yaki: «Laazaro maakwa.

¹⁵ Me ndi na kinyi mu beni munda ti beni a diali kuu pe, munda ti mu yii, beni utuu usa imiini mu me. Ka tsweendani kwaa Laazaro.»

¹⁶ Toma, wubali mu uta «mbu», aleeli kwaa bambaayi miyii: «Tsweendani bisa-beni ka, paa dikwaanani itwaari na Muyiisi a bisi!»

Marte abahili ti Yiisu ni Kristo

¹⁷ Mu taanga di Yiisu ayito, bamuleeli ti bilumbu ka bina umatuu bubadii Laazaro.

¹⁸ Bula ba kuumbu Betania, bebele bali na ngaanda a Yeruselemi. Bakilometre helape batata bali mu ukabila Betania na Yeruselemi.

¹⁹ Bayuudayo babalayi bali bayiri kwaa Marte na Mari, mu uboondo bo mundaalikwa la keri a bo.

²⁰ Bu Marte ayuyi ti Yiisu akiyiri, nde ayeni mu uyabwaana nde. Ka Mari asiaali ku nzo.

²¹ Marte aleeli kwaa Yiisu: «Pfumu, mbiiti we ali nha, keni keri a me a amaakwa pe!

²² Ka me nayaaba ka mu taanga di ti, bioosi bi we uloombo kwaa Nziaambi, Nziaambi sa aha we bio.»

²³ Yiisu aleeli: «Keri a we sa asiimbuu mu babakwa.»

²⁴ Marte avutili: «Me nayaaba ti nde sa asiimbuu mu babakwa, mu iluumbu kia tsieelele.»

²⁵ Yiisu abwileele: «Me ndi tsimbilili na moonyi. Wu usa imiini mu me, sa aba moonyi, so nde kwiiri.

²⁶ Na wu uba moonyi na usa imiini mu me, a ukwa pe. We siiri imiini mu mandaa maa?»

²⁷ Nde aleeli: «Ee-e Pfumu, me nsiiri imiini ti we ni Kristo, Mwaana a Nziaambi, wuli mu uyiri nha tsi.»

Tsimbilili a Laazaro mu babakwa

²⁸ Nha mbisi a uleele mandaa maa, Marte ayeni kwaa mwaana a nguu a nde Mari, na wamuleeli mu tsweeyi: «Muyiisi nha ali, na nde li mu usaa we.»

²⁹ Mari amana na uyuu buu, nde atemini mu mawasa na ayeni kwaa Yiisu.

³⁰ Kaba Yiisu ali keni a akoto pe kutso bula, ka nde ali keni nha mbuu yi Marte ayibwaana nde.

³¹ Bu Bayuudayo babali mutso nzo na Mari mu uboondo nde, bamumoni mu utemene mu mawasa na upala mu nzo, bo bamuduki. Bo bakitsimi ti nde ku ngili akiye, mu uyalili kuu.

³² Mari atoori nha mbuu yali Yiisu. Mu taanga di nde amoni Yiisu, nde ayibwa nha miili mia nde, na wamuleeli: «Pfumu, so we ali nha, keni keri a me a akwiiri pe.»

³³ Mu taanga di Yiisu amoni nde, na Bayuudayo babayiri na nde mu ulili, Yiisu amoni ngebe dialaa kutso mutimi a nde, na matsimi ma nde maviinzii.

³⁴ Nde wabafuuli: «Kuni beni diadii nde?» Bo bamuvutili: «Pfumu, yiri na we sa mono.»

³⁵ Yiisu alili.

³⁶ Ninha Bayuudayo baleeli: «Dimono! Nde ali ngo utoono Laazaro!»

³⁷ Ka babamosi mu bo bakileele: «Nde wadibili misi mia ingimangimi, mu ima nde ahele usa ti Laazaro anyala ukwa?»

³⁸ Ni mu buu, Yiisu bu abwimono ngebe dialaa ku mutimi, ayeni ku ngili. Yo yali wuru liba-sootolo mutso manya, na libali badibuu munywa mu manya lilinene.

³⁹ Yiisu aleeli: «Dimaasa manya.» Marte keri a wakwa, avutili: «Pfumu, nde aka utuu upala tsulu, munda ti ka biluumbu bina basuusu nde muu.»

⁴⁰ Yiisu wamuvutili: «Me a naleele pe we ti, so we siiri imiini, we sa mono buzitu ba Nziaambi?»

⁴¹ Ni mu buu, bo bamaasi manya. Yiisu asiimbili misi ku yula, na aleeli: «Taata, me ni vutulu we matoondo bu we yuyi me.

⁴² Me nayaaba ti we ubaayuwanga me taanga dioosi, ka me ndi mu utsuu munda koongi yadieengelele me yi, paa bo basa imiini ti we atsinduu me.»

⁴³ Nha mbisi a utsuu buu, nde aloyi mu mifuri: «Laazaro, pala muu!»

⁴⁴ Muutu waba wakwa, apali, miili na mioo bakutu mu biteendi, na busu bafuu mu tsaanda. Yiisu aleeli: «Dinyangila nde na dinyaala nde ayene.»

*Bakuutu ba Bayuudayo bakuti pfuundu ya udusu Yiisu
(Mataayi 26.1-5; Malako 14.1-2; Luka 22.1-2)*

⁴⁵ Bayuudayo babalayi mu babali bayiri kwaa Mari, na babamoni mandaa ma Yiisu ayilii, basi imiini mu nde.

⁴⁶ Ka ndaamba a Bayuudayo bakimi bayimono Bafarisi, na babaleeli mandaa mayilii Yiisu.

⁴⁷ Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na Bafarisi bakukii pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo, na baleeli: «Ima disaanani? Munda ti, muutu wu li mu uyiluu biliimbi bialaa bia ukimuu!

⁴⁸ So bisa-beni dinyaali nde, boosi sa basa imiini mu nde, na basi Loma sa bakoto mu ndaa yi. Bo sa batsala nzo a Nziaambi a bisi na baata ba tsi a bisi!»

⁴⁹ Ka mosi mu bo, wa kuumbu Kayifa, wali mukuutu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi mu ilimi kii, aleeli: «Beni a dili mu ubahala ndaa so mosi pe!

⁵⁰ Beni a dili mu umono ndaanda a beni pe? Yavulu bubwe, muutu ndila mosi akwa mu toono

a baata boosi. Mu yii, baata ba tsi yoosi a bufuu pe!»

⁵¹ Kaba, a mu inde makulu pe nde akitsuu buu. Ka bu nde ali mukuutu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi mu ilimi kii, nde ubili akibili ti Yiisu afwaana mu ukwa, mu toono a Bayuudayo boosi.

⁵² Na a yali ndila mu ifuumbu ki pe, ka mu uvuutu ka baana ba Nziaambi boosi babatsamuu mu tsi yoosi.

⁵³ Umatuu iluumbu kii, bo baholi kesili ya udusu Yiisu.

⁵⁴ Ni mu buu, Yiisu anyaaali ubwamonuu nha kulu a baata, na nha kulu a Bayuudayo. Nde ayeni ku itinini kiabesene na tsi ya tsata, ku ngaanda mosi ya kuumbu Efrayime, ku nde adiaali na miyii mia nde.

⁵⁵ Mukuungi a Bayuudayo wa Paaka ali bebele, na baata babalayi bakiyene ku Yeruselemi, mu ut-sieemese manyutu ma bo, tswaamina mukuungi a Paaka uto.

⁵⁶ Bo bakisaa Yiisu, na bu bo bali mutso lipaanga la nzo a Nziaambi, bo bakifulusunu bo na bo: «Ima beni dili mu utsimi? Nde sa ayiri oo ti a uyiri pe ku mukuungi?»

⁵⁷ Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na Ba-farisi ali bahi tumini ti mbiiti muutu ayaaba kuli Yiisu, nde afwaana uleele bo, paa bamukaanga.

12

*Mari ayitili mananaasa mu miili mia Yiisu
(Mataayi 26.6-13; Malako 14.3-9)*

¹ Biluumbu bisamina tswaamina mukuungi a Paaka uto, Yiisu ayeni ku bula ba kuumbu Betania, ku Laazaro wu nde asiimbili mu babakwa akidiaala.

² Kuu, bamuhi biloo. Marte wamuyilii meese, na Laazaro ali mosi mu babali na Yiisu nha meese.

³ Mari aholi ndaamba liitere la mananaasa mango tala, mabakamina mu ifulu kia kuumbu nare. Na ayitili mo mu miili mia Yiisu. Tumake nde akoombili miili mia Yiisu mu naanga dia nde. Nzo yoosi yaluuli mu tsulu a mananaasa.

⁴ Mosi mu miyili mia Yiisu wu bali mu uta Yuda Iskarioti, wukaayeelele nde, afuuli:

⁵ «Mu ima bamaahele uyaluu mananaasa ma, mu makama matata ma mikuti mia mboongo, paa baha dio kwaa bawele?»

⁶ Yuuda akileele buu, a munda pe ti nde li na tsoongo a bawele, ka munda ti nde ali muyibi. Nde ali wakikaanga ipokolo kia mboongo dia twaari, na akiyibi di bakilooso muu.

⁷ Ka Yiisu aleeli: «Nyaala nde swii! Nde siiri buu, munda iluumbu ki bakaalooso me mu ngili.

⁸ Beni sa dibaabaanganga na bawele taanga dioosi, ka me, beni a dikaabaanganga na me taanga dioosi pe.»

⁹ Koongi yinene ya Bayuudayo bayuyi ti, Yiisu ali ku bula ba kuumbu Betania. Bo bayeni kuu, mu uyamono Yiisu. Bo bayeni kuu ka, mu uyamono Laazaro wu Yiisu asiimbili mu babakwa.

¹⁰ Banguu ba bangaanga ba Nziaambi baholi kesili ya udusu ka Laazaro.

¹¹ Munda ti ali mu toono a nde, Bayuudayo babalayi bakimata mu kaba la bo, na bakisa imiini

mu Yiisu.

Yiisu akoti mu ngaanda a Yerusalemi

(Mataayi 21.1-11; Malako 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Iluumbu kiaduki, koongi yalaa yali yayiri ku mukuungi a Paaka, yayuyi ti Yiisu li mu uyiri ku ngaanda a Yerusalemi.

¹³ Bo boosi baholi matsiooni, na bapali mu ngaanda mu uyabwaana nde. Bo bakiloo: «Osaana! Nyaala Nziaambi asieme wuli mu uyiri mu kuumbu a Pfumu! Nyaala Nziaambi asieme mutini a Iseraeli!»

¹⁴ Yiisu amoni mwaana a puundi na adiaali nha yulu a nde, weti buli mu uyaabisa Mabasonuu ma Ngira:

¹⁵ «Aba na boomo pe, ngaanda ya kuumbu Siooni! Mono, mutini a we li mu uyiri, nde adiaala nha yulu a mwaana a puundi☆.»

¹⁶ Miyii mia nde a miabahili pe mandaa maa nhana tsi. Ka mu taanga di Yiisu anaangii mu buzitu, bo balibili moonyi ti Mabasonuu ma Ngira ali mayaabisa buu mu ndaa a Yiisu. Na bakuusi mu ndaa a nde mandaa ma Mabasonuu makileele.

¹⁷ Baata boosi babali na Yiisu mu taanga di nde ati Laazaro mu upala mu ngili, na wamusiimbili mu babakwa, bakileele mandaa ma bo bamoni.

¹⁸ Ni mu ndaa yii, koongi yayibwaana nde: baata bayuyi ti nde ali ayiluu iliimbi kia ukimuu ki.

¹⁹ Mu yii, Bafarisi balelisini nha kati a bo: «Dimono, beni a dituu ndaa so mosi pe: dimono bu baata boosi bali mu uduku nde!»

☆ 12:15 Zak 9.9

²⁰ Kwali na ndaamba a basi Eleene nha kati a baata babayeni ku ngaanda a Yeruselemi ku mukuungi mu ukuundu Nziaambi.

²¹ Basi Eleene baa baswesii kwaa Filipino, wali musi Betesayida ku itinini kia Ngalili. Bo bamu-fuuli: «Pfumu, bisi dili na nzala ya umono Yiisu.»

²² Filipino ayileele kwaa Andere, tumake bo ba-boolo bayileele kwaa Yiisu.

²³ Yiisu wabavutili: «Nguungu yimaato yibakaanaangila Mwaana a muutu mu buzitu ba nde.

²⁴ Ee-e, ngwanya me nadileeli: libutu la bele limaabwa nha tsi lafwaana mu ukwa. Mbiiti lo a likwiiri pe, lo a libutu pe. Ka mbiiti lo likwiiri, lo sa libutu mbutu diavululu.

²⁵ Muutu wu utoono idiingi a nde, sa ahelele kio. Ka mbii ti muutu tooni Nziaambi kwavulu utoono idiingi kia nde nha tsi nha, nde wuu sa akebe kio mu moonyi wa bilimi na bilimi.

²⁶ So muutu tooni usalila me, nyaala aduku me. Mu yii, musiali a me ka sa aba nha me ndi. Taayi a me sa anaangila muutu wuli mu usalila me.»

Yiisu atsuyi mu likwa la nde

²⁷ «Mu taanga di, mutimi a me maaviinzuu. Ima me nileelee? Me ndeele ti, “Taata kuulu me mu mapasi ma nguungu yi?” Ngori, mundaa ti ni mu ndaa a nguungu yi me nayiri.

²⁸ Taata, mweese buzitu ba kuumbu a we!» Mu taanga diina dii, muniingi ayuyini mu mayulu: «Me maamweese buzitu ba me, na me sa bwamweese bo.»

²⁹ Koongi yali nhaa, na yayuyi muniingi wuu yaleeli: «Kii idumu kia nzieri!» Babakimi bakileele: «Tumu a Nziaambi maatsuu kwaa nde!»

³⁰ Yiiisu wabaleeli: «A mu ndaa a me pe muniingi wuu ayuyini, ka mu ndaa a beni.

³¹ Diinadi ni taanga di bakaafuundusu tsi yi. Mu taanga di, Saatina pfumu a tsi yi, sa bamubingi ku mbari.

³² Mu taanga di bakaanaangila me, mu umaasa me nha tsi, me sa dutu baata boosi kwaa me.»

³³ Mu mandaa maa, Yiiisu akimweese buni nde akaakwa.

³⁴ Koongi yamuvutili: «Bisi diayii mu mikaanda mia mikele mia bisi ti Kristo li moonyi taanga dioosi. Buni we utuu uleele ti Mwaana a muutu afwaana ti bamunaangila? Mwaana a muutu wuu na?»

³⁵ Yiiisu abwileele: «Liyalila likeni nha kati a beni mu mwaana a taanga hoolo. Didiaata bu liyalila likeni nha kati a beni, paa pimisi dinyaala ubwilili beni. Mundaa ti, muutu wuli mu udiaata kutso pimisi a ayaaba pe ku nde ali mu uyene.

³⁶ Ni mu buu, disa imiini mu liyalila bu lo likeni nha kati a beni, paa beni diba baata ba liyalila.»

Pelili a imiini kia Bayuudayo mu Yiiisu

Yiiisu amana na uleele buu, nde ayeni na ayisweeme la na bo.

³⁷ So bu yili ti nde akiyiluu biliimbi bia ukimuu nha kulu a bo, bo a bakisa imiini mu nde pe.

³⁸ Mu yii, mandaa maleeli mubili Yeesaya mayeni tsitsi:

«Pfumu, na siiri imiini mu nziisili a bisi?

Kwaa na Pfumu amweesi lituu la nde☆?»

39 Mubili Yeesaya abiindili ka, mu ima baata ba aba utuu pe usa imiini.

40 «Nziaambi maadusu bo misi,

Nde maakitisi mitimi mia bo miba miminono.

Nde yilii buu paa misi mia bo minyaala umono,

na paa mitimi mia bo minyaala ubahala.

Ni mu buu, bo bali mu uhele ukiinguu kwaa me,

paa me mbeelese bo✠.»

41 Mubili Yeesaya aleeli buu, munda ti nde ali amono buzitu ba Yiisu, na nde akitsuu mu nde.

42 Ka bunu, balayi so nha kati a bakuutu ba Bayuudayo, basi imiini mu Yiisu. Ka, mu ndaa Bafarisi, bakuutu baa a bakileele buu nha kulu a baata pe, leeti a babingi bo mu nzo a makutunu ma Bayuudayo.

43 Bo bakiyiluu buu, munda ti bo bakivulu utoono buzitu bakimata kwaa baata, ka a bakimata kwaa Nziaambi pe.

44 Yiisu aloyi: «Muutu wu usa imiini mu me, a mu me pe nde asiiri imiini, ka mu watsinduu me.

45 Wu umono me, moni ka watsinduu me.

46 Me nayiri nha tsi mu uyalisa yo, paa pasi wu usa imiini mu me, anyaala ubwaba kutso pimisi.

47 So muutu yuyi mandaa ma me, na a asialili mo pe, me a nifuundusu muutu wuu pe. Munda ti, me a nayiri pe mu ufuundusu tsi, ka mu uyobolo tsi.

48 Muutu wu ubisi me, na wu uhele usiingi mandaa ma me, bayi mandaa mamufuundusu nde. Ni mandaa ma me makaafuundusu nde mu iluumbu kia tsieelele.

⁴⁹ Mu ngwanya, me a ndi mu utsuu pe mu ime makulu. Ka Taayi watsinduu me, atumu me nde makulu, ma me nafwaana uleele na uyiisi.

⁵⁰ Na me nayaaba ti, ma nde ali mu utumu mali mu ubiti ku moonyi wa bilimi na bilimi. Mu yii, mandaa ma me ndi mu uleele, me ndi mu uleele mo weti bu Taayi a me aleeli me mo.»

13

Yiisu aswayi miili mia miyii mia nde

¹ Ali tswaamina mukuungi a Paaka uto. Yiisu ali ayaaba ti taanga dia nde dimaato. Ni taanga dia usiisi tsi yi, na uyene kwaa Taayi. Nde akitoono baba nde babali mu tsi. Nde atooni bo natee manini.

² Yiisu na miyii mia nde bakidia biloo bia tsit-sii. Saatina ali amaakwamenese tsimi ya uyeelele Yiisu, mu mutimi a Yuuda, mwaana a Simooni Iskarioti.

³ Yiisu ali ayaaba ti, Taayi ali asuusu bioosi nha tso mioo mia nde. Nde ali ayaaba ka ti, nde amati kwaa Nziaambi, na kwaa nde ali mu uvutuu.

⁴ Bu bo bali nha meese, Yiisu atemini, amaasi ikutu kia nde kia yulu. Nde aholi ilipili kibubaakoombolo maamba mu nyutu, ki nde akuti mu luungu.

⁵ Tumake, nde aloosi maamba mu ikoombo, na abaandii uswaa miili mia miyii mia nde. Tumake, nde akikoombili mio, mu ilipili kiali mu luungu la nde.

⁶ Mu taanga di nde atoori nha kulu a Simooni Peetero, Peetero wamufuuli: «Pfumu, we uswaa me miili?»

⁷ Yiisu wamuvutili: «Mu taanga di, we a li mu uyaaba pe ma me ndi mu uyiluu. Ka bweele we sa yaaba.»

⁸ Peetero wamuleeli: «Ngori, we utuu pe uswaa me miili!» Ka Yiisu avutili: « Mbiiti me a swayi we miili pe, we a ubwaba muyii a me pe.»

⁹ Ninha Simooni Peetero avutili: «Mbiiti buu Pfumu, a uswaa me ndila miili pe. Swaa ka mioo na mutswe a me!»

¹⁰ Yiisu abwileele: «Muutu wumaayobo, a ali na nzala a ubwayobo pe. Ka helape ndila miili butuu uswaa nde, munda ti nde li atsieeme nyutu yoosi. Beni dili diatsieeme, ka a beni boosi pe.»

¹¹ Yiisu ali ayaaba muutu wukaayeelele nde. Ni mu buu, nde aleeli: «A beni boosi pe dili diatsieeme.»

¹² Nha mbisi a uswaa bo miili, Yiisu abwilwaata ikutu kia nde, na avutii nha meese. Nde wabaleeli: «Beni dili mu uyaaba tsutulu a ndaa yi me swayi beni miili?

¹³ Beni dili mu uta me “Muyiisi” na “Pfumu”, beni dili na buungu, munda ti me ndi buu.

¹⁴ Ka mbiiti me wuli, Pfumu na Muyiisi a beni, me maaswaa beni miili, beni ka diafwaana uyiluu bumosi bana mu bana.

¹⁵ Me mweesi beni buu, paa beni ka disa weti bu me siiri mu beni.

¹⁶ Mu ngwanya, me nadileeli: musiali a avulu pe pfumu a nde mu ndutu. Bumosi ka, tumu a avulu pe watsinduu nde.

¹⁷ Mu taanga di, beni diyaabi mandaa maa. Mbiiti beni disialili mo, beni sa diba mu kinyi.»

¹⁸ «Me a ndi mu utsuu pe mu ndaa beni boosi. Me nayaaba ba me nasoolo. Ka toono mandaa

Mabasonuu ma Ngira mayene tsitsi: “Muutu wu me naba mu ukaba lipa na nde, maakaluu ku yulu a me☆.”

¹⁹ Me ndi mu ukwaleele beni yo mu taanga di, tswaamina mandaa muyilimi, paa nha mandaa muyilimi, beni disa imiini ti “me ni muutu wu me ndi mu uleele ti me ndi.”

²⁰ Ee-e, ngwanya me nadileeli: wu uyaka muutu wu me natsinduu, yaki me ka. Na wu uyaka me, yaki ka watsinduu me.»

*Yiisu ayaabisi ti Yuuda sa wamuyeelele
(Mataayi 26.20-25; Malako 14.17-21; Luka 22.21-23)*

²¹ Nha mbisi a uleele mandaa maa, mutimi a Yiisu aviinzii. Nde aleeli na yaki-yaki: «Ngwanya me nadileeli: mosi mu beni sa ayeelele me.»

²² Miyii miatalisini mio na mio, kwahele a uyaaba, mu na Yiisu akitsuu.

²³ Mosi mu miyii, wu Yiisu ali atoono kwalaa, ali adiaala nha bele a Yiisu.

²⁴ Simooni Peetero atumi nde mu ufuulu kwaa Yiisu, mu na nde akitsuu.

²⁵ Muyii wuu abaandini nha bele a Yiisu, na wamufuuli: «Pfumu, muutu wuu ni na?»

²⁶ Yiisu avutili: «Me sa tsubu itsuru kia lipa mu ikoombo. Wuu wu me kaaha itsuru kii, ni nde.» Yiisu aholi itsuru kia lipa, atsubi kio mu ikoombo na ahi kio kwaa Yuuda, mwaana Simooni Iskari-oti.

²⁷ Yuuda amana na uholo itsuru kia lipa, Saatina akoti mu mutimi a nde. Yiisu wamuleeli: «Ndaa yi we li mu unhana uyiluu, yiluu yo mawasa!»

☆ 13:18 Mkg 41.10

²⁸ Muutu so mosi pe mu babali nha meese, wayaabi mu ima Yiisu akileele buu kwaa Yuuda.

²⁹ Yuuda bu ali mukaangi a ipokolo kia mboongo dia twaari, babamosi mu bo bakitsimi ti Yiisu wamutumi mu uyasuumbu bi bo bali na nzala a bio mu ndaa mukuungi. So a buu pe, mu uyaha bungori kwaa bawe.

³⁰ Ni mu buu, Yuuda ahoi itsuru kia lipa, na nhaa-na-tsi nde apali. Ali ka butsuu.

Tumini dinyatii

³¹ Nha mbisi a nha Yuuda apali, Yiisu aleeli: «Mu taanga di, buzitu ba Mwaana a muutu bamaa-monuu, na buzitu ba Nziaambi bumonii mu nde.

³² [Na mbiiti buzitu ba Nziaambi bamonii mu nde,] Nziaambi ka sa amweese mu nde makulu, buzitu ba Mwaana. Na nde sa ayiluu buu, mawasa-mawasa.

³³ Baana ba me, taanga ndila hoolo dimaasala me mu uba itwaari na beni. Beni sa disaa me. Weti bu me naleeli yo kwaa Bayuudayo babamosi, me nileele yo kwaa beni ka: “Beni a dituu pe uyene ku me ndi mu uyene☆.”

³⁴ Me niha beni tumini dinyatii: ditonosono bana mu bana. Beni diafwaana mu utonosono bana mu bana weti bu me naditooni.

³⁵ So beni dili na litoono bana mu bana, baata boosi sa bayaaba ti beni dili miyii mia me.»

Yiisu ayaabisi ti Peetero sa wamutunu

(Mataayi 26.31-35; Malako 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Simooni Peetero wamufuuli: «Pfumu, we kuni li mu uyene?» Yiisu wamuvutili: «Ku me ndi mu

uyene, we a utuu pe uduku me kuu, mu taanga di. Ka mbari we sa duku me.»

³⁷ Peetero wamuleeli: «Pfumu, mu ima me utuu pe uduku we mu taanga di? Me sa ha moonyi a me mu we!»

³⁸ Yiisu avutili: «We sa ha moonyi a we mu me? Ngwanya me nilee kwaa we ti, tswamina tsutsu ukookolo, we sa tunu me mbala tata.»

14

Yiisu ni kuulu yili mu ubiti kwaa Taayi

¹ Yiisu wabaleeli: «A diviinzili mitimi mia beni pe. Beni diasa imiini mu Nziaambi, disa ka imiini mu me.

² Uli na mambuu mamalayi mu nzo a Taayi a me. So ali a buu pe, me a nakeni pe uleele beni ti, me ndi mu uyayiluu beni mbuu.

³ Na mbiiti me ndi mu uyayiluu beni mbuu, me sa yiri avutuu. Na me sa holo beni na me, paa kuu ku me ndi, beni ka diba nha mbuu yii.

⁴ Beni diayaaba kuulu yili mu ubiti ku me ndi mu uyene.»

⁵ Toma wamuleeli: «Pfumu, bisi a diayaaba pe ku we li mu uyene. Buni bisi dituu uyaaba kuulu?»

⁶ Yiisu wamuvutili: «Me ndi kuulu, ngwanya na moonyi. A uli na muutu pe wu utuu uyiri kwaa Taayi, so nde a yoyi pe kwaa me.

⁷ Mbiiti beni diayaaba me, beni sa diayaaba ka Taayi. Na, umata mu taanga di, beni dimaayaaba nde, na dimaamono nde.»

⁸ Filipino wamufuuli: «Pfumu, mweese bisi Taayi, na sa bukuu kwaa bisi.»

⁹ Yiisu wamuvutili: «Umatuu bele pe me ndi na beni, ka beni keni a diayaaba me pe, Filipino?

Muutu wumoni me, moni ka Taayi. Buni we utuu uleele: “Mweese bisi Taayi?”

¹⁰ We a li mu usa pe imiini ti, me ndi mu Taayi, na Taayi li mu me? Mandaa ma me ndi mu uleele beni, a mali mu umata pe kwaa me. Ni Taayi wuli mu uba mu me, li mu ukuusu biyiluu bia nde makulu.

¹¹ Disa imiini mu me, mu taanga di me ndi mu uleele: me ndi mu Taayi, na Taayi li mu me. So a buu pe, disa imiini so mundaa a biyiluu bio makulu.»

¹² «Ee-e, ngwanya me nadileeli: wu usa imiini mu me, sa asa ka biyiluu bi me ndi mu usa. Nde sa asa ka so biavulu bunene, mundaa ti me ndi mu uyene kwaa Taayi.

¹³ Na bioosi bi beni dikaaloombo mu kuumbu a me, me sa nadiyiluu bio, paa Mwaana amweese buzitu ba Taayi.

¹⁴ So beni diloombi me iloo mu kuumbu a me, me sa yiluu kio.»

Lilasina la utsinduu Muheebili wa Ngira

¹⁵ «Mbiiti beni diatono me, beni sa ditumumu mikele mia me.

¹⁶ Me sa loombo kwaa Taayi mu uha beni Mubaasili, wukaaba na beni taanga dioosi.

¹⁷ Ni Muheebili wuli mu umweese ngwanya. Baata ba tsi a butuu uyaka nde pe, mundaa ti bo a bali mu umono nde pe, na a bayaaba nde pe. Ka beni, beni diayaaba nde, mundaa ti nde li mu uba na beni, na nde sa abaabaanganga mu beni taanga dioosi.»

¹⁸ «Me a nisiisi pe beni, beni bake weti bitsaana. Me sa yiri avutuu kwaa beni.

19 Taanga hoolo dimaasaala, na tsi a yibwamono me pe. Ka beni, sa dimono me. Munda ti, me ndi moonyi, na beni ka sa diba moonyi.

20 Mu iluumbu kii, beni sa diyaaba ti me ndi moonyi mu Taayi a me. Beni sa diyaaba ka ti, beni dili moonyi mu me, na me ka ndi moonyi mu beni.

21 Muutu wu uyaka mikele mia me, na tumimi mio, nde wuu ni watoono me. Wu utoono me, Taayi a me ka sa atoono nde. Me ka sa toono nde, na me sa yabina kwaa nde.»

22 Yuuda, a wa Iskarioti pe, afuuli Yiisu: «Pfumu, buni we uyabina ndila kwaa bisi, ka a kwaa tsi pe?»

23 Yiisu avutili: «Muutu watoono me, sa atumumu mandaa ma me, na Taayi a me sa atoono nde. Bisa Taayi a me, sa diyiri kwaa muutu wuu. Na bisi sa didiaala mu nde.

24 Muutu wahale utoono me, a ali mu utumumu pe mandaa ma me ndi mu uleele. Na mandaa ma beni dili mu uyuu me mu uleele, a mali mu umata pe kwaa me. Ka kwaa Taayi a me watsinduu me, mo mali mu umata.»

25 «Me ndeeli beni mo, mu taanga di me keni itwaari na beni.

26 Mubaasili a beni, Muheebili wa Ngira wu Taayi akaatsinduu mu kuumbu a me, sa ayisi beni mandaa moosi. Na nde sa alibili beni moonyi, mu moosi ma me ndeeli beni.»

27 «Iyeenge me ndi mu usiisi kwaa beni. Ni iyeenge kia me, me heeri kwaa beni. Me a ndi mu uha beni kio weti bu tsi yili mu uha pe. A diviinzili mitimi mia beni pe, a diba na boomo pe.

²⁸ Beni diyuyi bu me ndeeli: “Me ndi mu uyene, ka me sa yiri avutuu kwaa beni.” Mbiiti beni diatono me mu ngwanya yoosi, beni diakeni uba na kinyi mu uyaaba ti me ndi mu uyene kwaa Taayi. Mundaa ti, Taayi avulu me mu bunene.

²⁹ Me maakwaleele beni yo mu taanga di, tswaamina mandaa muyilimi, paa nha mandaa muyilimi, beni disa imiini.

³⁰ Me a nibwatsuu pe kwalaa na beni, mundaa ti pfumu a tsi yi, li mu uyiri. Nde a ali na lituu so hoolo nha yulu a me pe.

³¹ Ka tsi yafwaana mu uyaaba ti me natoono Taayi, na ti me ndi mu uyiluu weti bu Taayi atumu me. Ditemene, dimatani nha mbuu yi!»

15

Yiisu ni muti a viinyi wa ngwanya

¹ «Me ndi muti a viinyi wa ngwanya, na Taayi a me li ngaa tsiee a viinyi.

² Nde li mu ukese pasi paki, lanambata mu me, na lili mu uhele ubutu mbutu. Ka nde li mu utsieemese pasi paki lili mu ubutu mbutu, paa lo libutu mbutu diavulu bulayi.

³ Beni diamaakwatsieeme, mundaa a ndaa yi me ndeeli kwaa beni.

⁴ Dinambata mu me, weti bu me nanambata mu beni. Paki a lili mu ubutu mbutu mu ilo makulu pe, kwahela unambata mu muti a viinyi. Bumosi, beni ka a dituu ubutu mbutu pe, mbiiti beni a dinambata pe mu me.»

⁵ «Me ndi muti a viinyi, na beni dili mapaki. Muutu wu unambata mu me, na wu me nanambata mu nde, li mu ubutu mbutu dialaa. Mundaa

ti, kwahele a me, beni a dituu uyiluu ndaa so mosi pe.

⁶ Muutu wu uhele unambata mu me, sa badumunu nde ku mbari, weti bu bubaadumunu paki, na nde sa akanya. Mapaki makanya, koo bali mu utolo mo, bali mu udumunu mo ku mbaa, na mali mu unyeenge.

⁷ So beni dinambata mu me, na mandaa ma me mabeeri mu beni, diloombo bi beni diatono, na sa bayiluu buu mu beni.

⁸ Dimono bu buzitu ba Taayi a me bali mu uyabina. Bo bali mu umonuu mu taanga di beni dili mu ubutu mbutu dindayi, na beni dili mu umweese ti, beni dili miyii mia me.»

⁹ «Weti bu Taayi atono me, ni buu ka me ka natoono beni. Diba kutso litoono la me.

¹⁰ Mbiiti beni dili mu utumumu mikele mia me, beni diafwaana uba kutso litoono la me, weti bu me ndi mu utumumu mikele mia Taata, na me ndi mu uba kutso litoono la nde.

¹¹ Me ndeeli beni buu paa kinyi a me yiba mu beni, na paa kinyi a beni yiba yakuu.

¹² Dimono mukele a me: Ditonosono bana mu bana, weti bu me naditono.»

¹³ «Litoono lavulu bunene li muutu utuu umweese, ni la uyeelele moonyi a nde mu bambaayi ba nde.

¹⁴ Beni dili bambaayi ba me, mbiiti beni dili mu uyiluu mi me ndi mu utumu beni.

¹⁵ Me a ndi mu ubwata beni basiali pe, mundaa ti musiali a ayaaba pe mandaa mali mu uyiluu pfumu a nde. Me ndi mu uta beni bambaayi, mundaa ti me maalaa beni mandaa moosi ma me nayii kwaa Taayi a me.

¹⁶ A beni pe diasoolo me, ka me nasoolo beni. Me maaha beni isala paa beni diyene na dibutu mbutu, na mbutu dididiingi. Mu yii, Taayi a me sa wadiha bioosi bi beni diloombo mu kuumbu a me.

¹⁷ Ni mu buu, ndaa yi me ndi mu utumu beni, ni utonosono bana mu bana.»

Baata ba tsi yi babeli Yiisu na miyii mia nde

¹⁸ «Mbiiti tsi yili mu ubele beni, diyaaba ti yo yakwabele me, tswaamina yo yibele beni.

¹⁹ Mbiiti beni ali baata ba tsi, keni tsi yakeni utoono bibili bia nde. Ka beni a dili baata ba tsi pe. Me nasoolo beni nha kati baata ba tsi, na paa beni diba ba me. Ni mu buu, tsi yili mu ubele beni.

²⁰ Dilibili moonyi mu ndaa yi me ndeeli beni: “Musiali a avulu pfumu a nde mu ndutu pe☆.” Mbiiti bo bamaabingisi me, bo sa babingisi beni ka. Mbiiti bo bamaatumumu ndaa a me, bo sa batumumu ka ndaa a beni.

²¹ Ka bo sa babingisi beni mu ndaa kuumbu a me. Mundaa ti, bo a bayaaba pe watsinduu me.»

²² «Mbiiti me ali a nayiri pe, na a nali na natsuu pe kwaa bo, bo a bakeni uba na masumu pe. Ka mu taanga di, bo ka buungu pe mu ndaa masumu ma bo.

²³ Muutu wuli na ibelili mu me, li na ibelili ka mu Taayi a me.

²⁴ Mbii ti me a nali nayiluu nha kati a bo, biyiluu bili ti muutu keni a ayiluu pe, bo a bakeni uba na masumu pe. Ka bunu, bo bamoni biyiluu bia me, na bo bali mu ubele me na Taayi a me.

☆ 15:20 Mat 10.24; Luk 6.40; Yow 13.16

²⁵ Ka maa mali mu uyilimi, paa mabasonuu mu mikele mia bo mayene tsitsi: “Bo babeli me kwahele a toono☆.”

²⁶ Mu taanga di Mubaasili a beni akaayiri, wu me kaatsinduu beni mu kuumbu a Taayi, ni Muheebili wuli mu umweese ngwanya, na wuli mu umata kwaa Taayi, nde sa ata imbaangi mu me.

²⁷ Na beni ka, sa dita imbaangi mu me, munda ti beni diali na me, umatuu mu mbaandili.»

16

¹ «Me ndeeli beni ndaa yii, paa beni dinyaala ubwiisi imiini.

² Sa babingi beni mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo. Na, taanga dili mu uyiri di babudusu beni bakaatsimi ti, bo Nziaambi bali mu usalila, mu pili yii.

³ Bo sa bayiluu buu, munda ti bo a bayaaba so Taayi pe, so me pe.

⁴ Ka me maayaabisa beni yo, paa bu taanga dii dikaato, beni dilibili moonyi ti me nayaabisi beni yo.»

Isala kia Muheebili wa Ngira

«Me a nayaabisi pe beni yo mu mbaandili, munda ti me ali itwaari na beni.

⁵ Mu taanga di, me ndi mu uyene kwaa watsinduu me. So mosi pe mu beni wuli mu ufuulu me: “We kuni li mu uyene?”

⁶ Ka munda ti me ndeeli beni mandaa ma, mitimi mia beni mimaaluulu mu ngebe.

⁷ Ka bunu, me ndi mu uleele beni ngwanya: yavulu bubwe mu beni me yene. Munda ti,

☆ 15:25 Mkg 35.19; 69.5

mbiiti me a yeni pe, Mubaasili a uyiri kwaa beni pe. Ka so me yeni, na me sa tsinduu beni nde.

⁸ Na mu taanga di nde akaayira, nde sa atungululu baata ba tsi yi, mu masumu ma bo, sa mweese bo libweeye la Nziaambi, na pfuundisi yi Nziaambi a kaa sa.

⁹ Mundaa yatala masumu, Nde sa atungululu bo mundaa ti bo a bali mu usa imiini mu me pe.

¹⁰ Mu yatala libweeye la Nziaambi, Nde sa amweese bo matoono ma bo mundaa ti, me ndi mu uyene kwaa Taayi, na beni a dibwamono me pe.

¹¹ Mu ndaa yatala pfuundisi, Nde sa amweese bo matoono ma bo, mundaa ti Nziaambi sa afuundusu pfumu a tsi yi.»

¹² «Me keni na mandaa malaa ma uleele kwaa beni, ka mu taanga di, beni a dituu pe ukutu mutimi mu uyuu mo.

¹³ Ka mu taanga di Muheebili wuli mu umweese ngwanya akaayira, nde sa wadibiti kutso ngwanya yoosi. Nde a akaatsuu pe mu nde makulu, ka nde sa aleele mioosi mi nde akaayuu kwaa me. Nde sa ayaabisa beni mandaa mamafwaana uyira.

¹⁴ Nde sa amweese buzitu ba me, mundaa ti mandaa ma nde akaayaabisa beni, kwaa me makaamata.

¹⁵ Bioosi bibili bia Taayi, bili ka bia me. Ni mu buu me ndeeli ti, “Mandaa ma Muheebili akaayaabisa beni, kwaa me makaamata.”»

¹⁶ «Ndili a mwaana a taanga hoolo dimaasaala, na beni a dibwamono me pe. Tumake, mwaana a taanga hoolo nha mbisi a nhaa, beni sa dibwamono me.»

¹⁷ Babamosi mu miyii mia Yiisu, mialelisini: «Nde ima ali mu unhana uleele bisi? Nde maaleele: “Ndili a mwaana a taanga hoolo di-maasaala, na beni a dibwamono me pe. Tumake, mwaana a taanga hoolo nha mbisi a nhaa, beni sa dibwamono me.” Nde maaleele ka: “Me ndi mu uyene kwaa Taayi.”

¹⁸ “Mwaana a taanga hoolo”, mambiindili mama? Bisi a dili mu uyaaba pe nde ima anhana uleele.»

¹⁹ Yiisu ayaabi ti bo ali na nzala ya ufuulu nde manduru. Ninha nde wabambiindili: «Beni dili mu ufulusunu, mu uyaaba tsutulu a mandaa ma me ndeeli: “Ndili a mwaana a taanga hoolo di-maasaala, na beni a dibwamono me pe. Tumake, mwaana a taanga hoolo nha mbisi a nhaa, beni sa dibwamono me.”

²⁰ Ee-e, ngwanya me nadileeli: beni sa dilili, na beni sa dikoto mu minyoongo. Ka baata ba tsi, sa bayaanga. Beni sa diba mu ngebe, ka ngebe dia beni sa dikituu makinyi.

²¹ Mu taanga di mukaasa ali mu ubaa misoongo, nde ubaaba mu ngebe, munda ti taanga dia mapasi ma nde dimaato. Ka mu taanga di mwaana ali mu ubutuu, nde li mu udiimbili mapasi ma nde. Nde ubaaba na kinyi yalaa, munda ti nde maabutu mwaana.

²² Ni mu buu, beni ka dili mu minyoongo mu taanga di. Ka me sa bwamonono na beni, na mitimi mia beni sa miba na kinyi. Muntaanga dii, muutu so mosi pe wukaamaasa beni kinyi a beni.»

²³ «Bu iluumbu kii ikaato, beni a dibwafuulu me nduru mu ndaa so mosi pe. Ee-e, ngwanya me nadileeli: pasi iloo ki beni diloombo kwaa Taayi

mu kuumbu a me, nde sa wadiha kio.

²⁴ Natee mu taanga di, beni keni a dialoombo iloo so imosi pe mu kuumbu a me. Diloombo, na sa badiha. Na kinyi a beni sa yiba yakuu.»

Yiisu abiingi nha yulu a tsi

²⁵ «Me maa leele beni mandaa maa moosi mu usalila bifwafwani na matsaba. Ka mu taanga dikaayira, me a ni bwatsuu mu bifwaani na matsaba pe. Ka me sa yaabisa beni na yaki-yaki, mandaa matala Taayi.

²⁶ Mu iluumbu kii, beni sa diloombo ma beni dili na nzala mo kwaa Taayi, mu kuumbu a me. Me a ndi mu uleele beni pe ti, me sa kuundu Taayi mu ndaa a beni.

²⁷ Mundaa ti Taayi nde makulu atoono beni. Nde atoono beni mundaa ti beni diatoono me, na mundaa ti beni diasa imiini ti me namata kwaa Nziaambi.

²⁸ Me namata kwaa Taayi, na me nayiri nha tsi. Mu taanga di, me ndi mu usiisi tsi, na me ndi mu uvutuu kwaa Taayi.»

²⁹ Miyii mia nde miamuleeli: «Maamono, nha ka we ka mu utsuu na yaki-yaki, kwahele a usalila bifwafwani!

³⁰ Mu taanga di, bisi di maayaaba ti we akwayaaba mandaa moosi, tswaamina bufuulu we manduru. Ni mu buu, bisi dili mu usa imiini ti we amata kwaa Nziaambi.»

³¹ Yiisu abwileele: «Nha ka beni diamasa imiini?

³² Ka, taanga hoolo dimasaala, na dio diamato, di beni dikaatsaamuu. Beni sa dibata muutu muutu ku nzo a nde, na beni sa disiisi me

mebake. Ka me a ndi mebake pe, munda a ti Taayi li itwaari na me.

³³ Me maaleele beni mandaa maa moosi, paa beni diba mu iyeenge, munda a beni dianambata mu me. Beni sa dimono mapasi mu tsi. Ka dilwaata ibaala! Me maabiingi nha yulu a tsi!»

17

Yiisu akuundi mu miyii mia nde mioosi

¹ Bu Yiisu amani na utsuu buu, nde asiimbili misi ku yulu na aleeli: «Taata, nguungu yimaato. Mweese buzitu ba Mwaana a we, paa Mwaana ka amweese buzitu ba we.

² We aha nde lituu nha yulu a baata boosi, paa nde aha moonyi kwaa baa ba we aha kwaa nde.

³ Na, moonyi wa bilimi na bilimi, ni uyaaba we Nziaambi wa ngwanya ndila mosi, na uyaaba Yiisu Kristo wu we atsinduu.

⁴ Me maamweese buzitu ba we nha tsini a toto nha, bu me mani isala ki we aha me usa.

⁵ Mu taanga di, Taata mweese buzitu ba me. Ni buzitu ba me nali na bo nha kulu a we, tswaamina tsi yiba.

⁶ Me maasa ti baata ba we aha me nha tsi, bayaaba we. Bo bali baata ba we, we aha bo kwaa me, na bo batumimi ndaa a we.

⁷ Mu taanga di, bo bamaayaaba ti bioosi bi we aha kwaa me, kwaa we biamata.

⁸ Munda a ti, me maaha kwaa bo mandaa ma we aha kwaa me. Bo bamaayaka mo, bo bamaayaba ti ngwanya me kwaa we namata. Na bo bamaasa imiini ti we atsinduu me.»

⁹ «Me ndi mu ukuundu we munda a bo. Me a ndi mu ukuundu pe munda a baata ba tsi, ka

mundaa a baata ba we aha kwaa me. Mundaa ti bo baata ba we bali.

¹⁰ Bioosi bibili bia me, ni bia we, na bioosi bibili bia we, ni bia me. Na buzitu ba me, bali mu umonuu mu bo.

¹¹ Taanga hoolo dimaasaala, na me a nab-wasaala pe nha tsi, ka bo nha tsini a toto bali. Me ndi mu uyiri kwaa we. Taata wa Ngira, kebe bo babanambita mu we, we wuli mu me, paa bo baba muutu mosi, weti bu bisa-we dili muutu mosi.

¹² Mu taanga di me nali itwaari na bo, me nakikebe bo mu litu la kuumbu a we, ni litu liwe aha kwaa me. Me nakali bo, na so mosi mu bo pe wadiimbili, nha yulu a wuu wu uyene ku ndiimbisi a nde. Nde afwaana udimbili, paa Mabasonuu ma Ngira mamaayene tsitsi☆.

¹³ Ka mu taanga di, me ndi mu uyiri kwaa we. Me ndi mu uleele mandaa ma bu me keni nha tsini a toto, paa bo baba na kinyi a me mu bo, kinyi yakuu.

¹⁴ Me maaha bo ndaa a we, na tsi yili mu ubele bo, mundaa ti, bo a bali baata ba tsi pe, weti bu me ka nahele uba wa tsi.

¹⁵ Me a ndoombi kwaa we pe paa we maasa bo nha tsi, ka mu ukala bo kwaa Wumubi☆.

¹⁶ Bo a bali baata ba tsi pe, weti bu me makulu nahele uba wa tsi.

¹⁷ Biaalisa bo mu ngwanya. Ndaa a we ni ngwanya.

¹⁸ Weti bu we atsinduu me nha tsini a toto, me ka maatsinduu bo nha tsini a toto.

¹⁹ Me maayeelele nyutu a me yoosi kwaa we mundaa a bo, paa bo ka bayeelele manyutu ma bo

☆ 17:12 13.18; Mkg 41.10 ☆ 17:15 Mat 6.13

moosi mu isala kia we mu ngwanya.»

²⁰ «Me a ndi mu ukuundu pe ndila mu bo, ka munda a baata boosi bakaasa ka imiini mu me, munda a mandaa ma bo buleele mu kuumbu a me.

²¹ Me ndi mu ukuundu paa bo boosi baba muutu mosi. Taata, nyaala bo baba muutu mosi na bisi, weti bu we li muutu mosi na me, na weti bu me ndi muutu mosi na we. Nyaala bo baba muutu mosi, paa tsi yisa imiini ti, we atsinduu me.

²² Me maaha bo buzitu ba we aha me, paa bo baba muutu mosi, weti bu bisa-we dili muutu mosi.

²³ Me ndi moonyi mu bo, na we li moonyi mu me. Ni buu bo bakaaba muutu mosi mu ngwanya, paa tsi yiyaaba ti we atsinduu me. Na, tsi yiyaaba ka ti, we atoono bo weti bu we atoono me.»

²⁴ «Taata, me ndi na nzala ti baata ba we aha kwaa me baba na me ku me ndi, paa bo bamono buzitu ba me. Ni buzitu ba we aha me, munda ti we atooni me tswaamina nzilimini a tsi.

²⁵ Taata walibweeye, tsi a yayaaba we pe, ka me nayaaba we. Na miyii mia me mimaayaaba ti, we atsinduu me.

²⁶ Me maayaabisa kuumbu a we kwaa bo, na me sa bwayaabisa yo, paa litoono li we atoono me liba mu bo, na me makulu ka me mba mu bo.»

18

Bakaangi Yiisu na bamubiti nha kulu a nguu a ngaanga wa kuumbu Ane

¹ Yiisu bu amani na utsuu mandaa maa, nde asiabii na miyii mia nde ku simi lilimosi la muwiili

a maamba wa kuumbu Kederoni✠. Bo bakoti mu luumbu lali mu simi lii.

² Yuuda muyeelili a Yiisu, ali ayaaba ka mbuu yii. Munda ti, Yiisu na miyii mia nde bali na ipfu kia ukukunu kuu✠.

³ Ni mu buu, Yuuda ayeni ku luumbu lii. Na nde abiti mukaanga a masodaare na bakebi ba nzo a Nziaambi, ba banguu ba bangaanga ba Nziaambi na Bafarisi bamuhi. Bo bali na bidwaanini, na babiti miindi na bikukunu bia mbaa.

⁴ Yiisu wali wayaaba mioosi mikaabwiilili nde, asweesii kwaa bo na wabafuuli: «Beni na dili mu usaa?»

⁵ Bo bamuvutili: «Yiisu musi Nazareti». Yiisu wabaleeli: «Me ndio wu!» Na Yuuda muyeelili a nde, ali atemene nhaa na bo.

⁶ Nha Yiisu aleeli ti me ndio wu, bo bavutii mbisi na babwi nha tsi.

⁷ Yiisu abwifuulu bo: «Beni na dili mu usaa?» Bo babwileele: «Yiisu musi Nazareti».

⁸ Yiisu avutili: «Me maaleele beni ti ni me. Mbiiti beni me dili mu usaa, dinyaala babamosi bayene.»

⁹ Yiisu atsuyi buu, paa mandaa ma nde aleeli mayene tsitsi: «Taata, me a maadiimbisi pe so mosi mu ba we aha kwaa me✠.»

¹⁰ Simooni Peetero wali na mukasa, apalisi nde. Nde ateti musiali a nguu a ngaanga a Nziaambi, na wamukesi litswi la koo kia babaala. Kuumbu a musiali wuu ali Malakusi.

¹¹ Ka Yiisu aleeli kwaa Peetero: «Vutulu mukasa a we mu isweehili kia nde. We buli mu utsimi ti me a aninywa pe mbasa ya mapasi yi Taata amaaha kwaa me✠?»

✠ 18:1 Mlk 11.1 ✠ 18:2 Luk 21.37; 22.39 ✠ 18:9 6.39; 17.12

✠ 18:11 Mat 26.39; Mlk 14.36; Luk 22.42

¹² Mu taanga dii, mukaanga a masodaare na mukuutu a bo, na bakebi ba nzo a Nziaambi bakaangi Yiisu na bamukuti bibolo.

¹³ Bo bakwibiti nde kwaa nguu a bangaanga ba Nziaambi wa kuumbu Ane. Ane ali buko ba Kayifa, mukuutu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi mu ilimi kii.

¹⁴ Kaba Kayifa ali aha ndoongi yi kwaa bakuutu ba Bayuudayo: «Yavulu bubwe muutu ndila mosi akwa mu toono a baata boosi☆.»

*Peetero atuni Yiisu
(Mataayi 26.69-70; Malako 14.66-68; Luka 22.55-57)*

¹⁵ Simooni Peetero na muyii mosi mukimi bakiduku Yiisu. Nguu a bangaanga ba Nziaambi ali ayiluu uyaaba muyii mukimi wuu. Ni mu buu, bo bakoti mbala mosi na Yiisu mutso lipaanga la nguu a bangaanga ba Nziaambi.

¹⁶ Ka Peetero asiaali ku mbari, nha bele a munywa a lipaanga. Muyii mukimi wuu, wali wayabina kwaa nguu a bangaanga ba Nziaambi apali ku mbari a lipaanga. Nde atsuyi na mukaasa wakikebe munywa lipaanga, na tumake nde akotisi Peetero kutso lipaanga.

¹⁷ Mukaasa wuu afuuli Peetero: «We ka a li pe mosi mu miyii mia baala lii?» Peetero avutili: «Ngori, me a ndi muyii a nde pe!»

¹⁸ Ali na kioori kiavululu. Ni mu buu, basiali na bakebi bali badiaala nha mukoo a mbaa, mu uyoto mbaa. Peetero ka akiyoto mbaa na bo.

Nguu a bangaanga ba Nziaambi afuuli Yiisu manduru

(Mataayi 26.59-66; Malako 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Nguu a bangaanga ba Nziaambi, afuuli Yiisu manduru mu ndaa miyii mia nde, na munda nziisili yi nde akiyiisi.

²⁰ Yiisu wamuvutili: «Me nakitsuu nha kulu a baata boosi. Na taanga dioosi, me nakiyiisi mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, na mutso lipaanga la nzo a Nziaambi. Ni kuu ku Bayuudayo boosi bali mu ukukunu. Me a naleeli ndaa so mosi mu tsweeyi pe.

²¹ Mu ima we li mu ufuulu me manduru ma pili yii? Fuulu kwaa babakiyuu me, ima me naleele kwaa bo: bo bayaaba ma me naleele.»

²² Mu mandaa maa, mosi mu bakebi bali nhaa, ateti Yiisu mbata. Nde wamuleeli: «Yi mvutu yi we uha kwaa ngu u a bangaanga ba Nziaambi?»

²³ Yiisu avutili: «Leele me, ki ndaa yimbi me maaleele? Ka mbiiti ma maaleeli, ngwanya mali, mu ima we li mu utete me?»

²⁴ Nguu a bangaanga ba Nziaambi wa kuumbu Ane, atsinduu nde na bibolo, kwaa mukuutu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi Kayifa.

Peetero abwitunu Yiisu

(Mataayi 26.71-75; Malako 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Bu maa makiyilimi, Simooni Peetero ali ninh, mu uyoto mbaa. Bamuleeli: «We ka a li pe mosi mu miyii mia nde?» Ka Peetero atuni bu aleeli: «Ngori, me a ndi muyii a nde pe!»

²⁶ Mosi mu basiali ba nguu a bangaanga ba Nziaambi, ali kaanda limosi na muutu wu Peetero akesi litswi. Nde afuuli Peetero: «Me a namono pe we na nde mutso luumbu?»

²⁷ Ka Peetero abwitunu. Nhaa-na-tsi, tsutsu akookili.

*Bafuundisi Yiisu nha kulu a Pilato
(Mataayi 27.1-2,11-14; Malako 15.1-5; Luka 23.1-5)*

²⁸ Tumake, ni babiti Yiisu kwaa Kayifa, ku nzo a mutumi a Looma. Ali ngwaali a ngwaali. Bababiti Yiisu a bakoti pe mutso nzo. Bo bayilii buu, paa bo banyaala usumuu, na bahama mu uba kutso tsieemini, paa baba na muswa wa udia biloo bia mukuungi a Paaka.

²⁹ Ni mu buu, mutumi Pilato ayimono bo ku mbari. Nde wabafuuli: «Mu ki ndaa beni dili mu ufuundu muutu wu?»

³⁰ Bo bamuvutili: «Mbiiti nde ali a ayiluu ndaa yimbi pe, bisi a diakeni uyayeelele we nde pe.»

³¹ Pilato abwileele: «Diholo nde beni bame, na difuundusu nde weti buli mikele mia beni.» Ka bo bavutili: «Bisi a dili na muswa pe wa uha muutu tsieembili ya likwa.»

³² Maa mayilimi, paa mandaa maleeli Yiisu mayene tsitsi, mu ayaabisi buni nde ukwa✧.

³³ Pilato akoti mutso nzo. Nde ati Yiisu mbili, na wamufuuli nduru yi: «We ni mutini a Bayuudayo?»

³⁴ Yiisu avutili: «We nha leeli buu munda ti we makulu tsimi buu, oo ti baata bakimi bamaaleele we buu mu ndaa a me?»

✧ 18:32 3.14; 12.32

³⁵ Pilato avutili: «Mundaa ti me Muyuudayo ndi? Baata ba ifuumbu kia we na banguu ba bangaanga ba Nziaambi, bamaayeelele we kwaa me. We ki ndaa mayiluu?»

³⁶ Yiisu avutili: «Ipfumu kia me a ili kia tsi yi pe. Mbiiti ipfumu kia me ali kia tsi yi, keni basiali ba me bakeni udwaana, paa bakuutu ba Bayuudayo banyaala ukaanga me. Ka ngori, ipfumu kia me a ili kia tsi yi pe.»

³⁷ Ninha, Pilato wamufuuli: «Mu yii, we mutini li?» Yiisu wamuvutili: «We leeli ti me mutini ndi. Me nabutuu na me nayiri nha tsi mu uta imbaangi mundaa ngwanya. Pasi muutu wuli mu usalila ngwanya, li mu uyuu mandaa ma me ndi mu uleele.»

³⁸ Pilato wamuvutili: «Ngwanya ni ima?»

Bahi Yiisu tsieembili ya likwa

(Mataayi 27.15-31; Malako 15.6-20; Luka 23.13-25)

Amana na uleele mandaa maa, Pilato ni ab-wiyene kwaa Bayuudayo ku mbari. Nde wa-baleeli: «Me amoni toono so mosi pe mu uha muutu wu tsieembili ya likwa.

³⁹ Ka beni dili na ipfu kili ti me ha bunyanga kwaa kori mosi mu mukuungi a Paaka. Beni ditooni ti me ha bunyanga kwaa “mutini a Bayu-udayo”?»

⁴⁰ Bo baloyi: «Ngori, a nde pe! Bisi Barabase diatoono!» Ka bunu, Barabase wuu ali ihaangi.

19

¹ Ni mu buu, Pilato atumi babiti Yiisu na bafinzi nde bikoti.

² Masodaare mamunayi iburu kia matsieende nha mutswe. Bamulwaatisi ka iyungu kiabeenge✧.

³ Bo bayiri nha bele a nde, na bamuleeli: «Bwee la we, mutini a Bayuudayo!» Na bakiha nde mambata.

⁴ Pilato abwipala, na aleeli kwaa baata bali ku mbari: «Monani, me nde nibee kwaa beni nha mbari nha, paa beni diyaaba ti, me a ndi mu umono pe toono ya usieembe nde.»

⁵ Ni mu buu, Yiisu apali ku mbari. Nde ali alwaata iburu kia matsieende, na iyungu kiabeenge. Pilato wabaleeli: «Dimono muutu me!»

⁶ Ka mu taanga di banguu ba bangaanga ba Nzi-aambi na bakebi bo bamumoni, bo baloyi: «Komo nde nha kuruwa! Komo nde nha kuruwa!» Pilato abwileele: «Diholo nde na dikomo nde beni bame. Mundaa ti, mu me, me a ndi mu umono pe toono so mosi ya usieembe nde.»

⁷ Bayuudayo bavutili: «Bisi dili na mikele, na mikele mii mili mu uleele ti nde afwaana ukwa. Mundaa ti nde aleeli ti nde li Mwaana a Nzi-aambi✧.»

⁸ Bu Pilato ayuyi mandaa maa, nde abwibaa boomo balaa.

⁹ Nde akoti mu nzo na afuuli Yiisu: «We wa kuni li?» Ka Yiisu a wamuhi mvutu pe.

¹⁰ Pilato wamuleeli: «We li mu ubisi utsuu na me? We a ayaaba pe ti me ndi na lituu la uha we bunyanga, na me ndi ka na lituu la ukomo we nha kuruwa?»

¹¹ Yiisu wamuvutili: «We a akeni uba na lituu so hoolo pe nha kulu a me, so Nziaambi a aheeri we

lo pe. Ni mu buu, muutu wayeelele me kwaa we, li na lisumu lavulu bunene na la we.»

¹² Umatuu mu taanga dii, Pilato akisaa kuulu ya uha Yiisu bunyanga. Ka Bayuudayo bakiloo: «Mbiiti we heeri nde bunyanga, we a li nduu a mutini Kayisari pe! Pasi muutu wuli mu uleele ti nde mutini ali, li mutaata a mitini Kayisari!»

¹³ Mu taanga di Pilato ayuyi mandaa maa, nde abiti Yiisu ku mbari. Nde ayidiaala nha mbata a mufuundisi, nha mbuu yibali mu uta: «mbari ya mu mamanya». Mbuu yii, kuumbu a yo «Ngabata» mu Iebeleo.

¹⁴ Ali helape ka nzanga, mu iluumbu kiatswaamina mukuungi a Paaka. Pilato aleeli kwaa Bayuudayo: «Dimono mutini a beni!»

¹⁵ Ka bo bakiloo: «Dusu nde! Dusu nde! Komo nde nha kuruwa!» Pilato wabafuuli: «Beni dia-toono ti me komo mutini a beni?» Banguu ba bangaanga ba Nziaambi bavutili: «Bisi a dili na mutini mukimi pe, nha yulu mutini Kayisari.»

¹⁶ Mu yii, Pilato wabayeelili Yiisu, paa ba-mukomo nha kuruwa.

*Bakomi Yiisu nha kuruwa
(Mataayi 27.32-44; Malako 15.21-32; Luka 23.26-43)*

Ni mu buu, masodaare babiti Yiisu.

¹⁷ Yiisu nde makulu abiti kuruwa a nde, umatuu ku palili a ngaanda Yeruselemi natee ku mbuu yibali mu uta «mbuu ya iteenge kia mutswe». Ku-umbu a mbuu yii mu Iebeleo «Ngolongota».

¹⁸ Ni kuu ku bakomi Yiisu na baata boolo bakimi itwaari na nde. Mosi ku koo kia nde kia babaala, wunu ku koo kia nde kia bakaasa, na Yiisu nha kati a kati.

19 Pilato asonii nha yulu a mwaana a bala, na atumi banaa lo nha yulu a kurwa. Nde asonii bisionii bi: «Yiisu musi Nazareti, mutini a Bayuudayo.»

20 Bayuudayo babalayi bataangi bisionii bii. Munda ti mbuu yibali bakomi Yiisu ali bebele na ngaanda, na bisionii ali mu Iebeleo, mu ndaa a basi Looma na mu ndaa ya basi Eleene.

21 Banguu ba bangaanga ba Nziaambi baleeli kwaa Pilato: «A sonuu pe “mutini a Bayuudayo.” Ka sonuu ti “muutu wu aleele ti nde li mutini a Bayuudayo.”»

22 Pilato avutili: «Bi me nasonuu, ni buu biba.»

23 Mu taanga di masodaare mamani na ukomo Yiisu nha kuruwa, bo baholi bikutu bia nde. Bo bakabili bio mu makaba mana, na bahi pasi kaba kwaa pasi lisodaare. Bo baholi ka iyungu kia Yiisu kibahele ubaamba umata ku yulu natee ku tsi.

24 Masodaare malelisini: «Dinyaalani ukaka iyungu ki. Ka ditaanani zeke mu uyaaba kio kia na ikaaba.» Maa mayilimi paa Mabasonuu ma ngira mayene tsitsi:

«Bo bamaakabisina bikutu bia me,
bamaata zeke mu uyaaba,

na kaaholo iyungu kia me✧.»

Ni mandaa maa masodaare mayilii.

25 Nha peembi a kuruwa a Yiisu, ali na bakaasa ba: nguu a Yiisu, mwaana a nguu a nguu a nde, Mari mukari a Klopasi, na Mari musi Mangadala.

26 Mu taanga di Yiisu amoni nguu a nde, na muyii wu nde akitoono nha bele a nguu a nde, nde aleeli kwaa nguu a nde: «Mono mwaana a we.»

²⁷ Tumake ni aleeli kwaa muyii wuu: «Mono nguu a we.» Na umatuu mu taanga dii, muyii wuu aholi Mari mu uba na nde ku nzo a nde.

Likwa la Yiisu
(Mataayi 27.45-56; Malako 15.33-41; Luka 23.44-49)

²⁸ Nha mbisi a nhaa, Yiisu ali ka maayaaba ti, mandaa moosi mamakuu. Na paa Mabasonuu ma Ngira mayene tsitsi, nde aleeli: «Me na nyooto a maamba☆.»

²⁹ Nhaa mwali na lisaanga lalulu mu viinyi la nhanyi. Masodaare matsubi itsuru kia tsaanda yaduu mutso viinyi la nhanyi☆. Bo bakuti kio nha toso a itsuru kia muti wu bali mu uta isopi. Bo bahaatisi iteendi kii nha munywa a Yiisu.

³⁰ Yiisu anywi viinyi la nhanyi lii, na aleeli: «Mioosi mimaakuu!» Nde atali ku tsi na asieeli muwuumu.

Lisodaare latuli libaanzi la Yiisu mu yoo

³¹ Ali tswaamina iluumbu kia mukuungi a Paaka. Na kwaa Bayuudayo, a bwali bwafwaana pe ti bamvuumbi baba nha yulu a bakuruwa mu iluumbu kia saba. Mundaa ti iluumbu kia saba kii, ali iluumbu imosi kiavulu bunene mu Basaba boosi. Ni mu buu, bakuutu ba Bayuudayo baloombi kwaa Pilato mu utumu ti, baboolo miili mia baata babakomi. Na mu utumu ka ti, ba-maasa manyutu ma bo nha bakuruwa.

³² Masodaare mayiboolo miili mia watsiomi wu bakomi nha kuruwa, mbala mosi na Yiisu. Tumake mia waboolo.

☆ 19:28 Mkg 69.22; Mik 22.16 ☆ 19:29 Mkg 69.22; Mlk 15.36

³³ Ka mu taanga di bo batoori kwaa Yiisu, bo bamoni ti nde ali amaakwakwa. Ni mu buu, bo a bamubooli miili pe.

³⁴ Ka mosi mu masodaare atuli Yiisu libaanzi mu yoo la nde. Na nhaa-na-tsi, makili na maamba mapali.

³⁵ Muutu wamoni mandaa maa, ati imbaangi mu mo, na imbaangi kia nde ili kia ngwanya. Nde ayaaba ti nde li mu uta ngwanya, paa beni ka disa imiini☆.

³⁶ Mundaa ti, maa moosi mamaayilimi paa Mabasonuu ma Ngira mayene tsitsi: «A buboolo nde muyisi so mosi pe☆.»

³⁷ Na mukaanda mukumi wa Mabasonuu ma Ngira, li mu ubwaleele ti: «Bo sa basumu misi mia bo nha yulu a muutu wu bo bamaatulu libaanzi☆.»

Basuusi nyutu a Yiisu mu ngili

(Mataayi 27.57-61; Malako 15.42-47; Luka 23.50-56)

³⁸ Nha mbisi a nhaa, Yoosefi musu ngaanda ya Arimate, ayiloombo muswa kwaa Pilato wa uholo nyutu a Yiisu. Yoosefi wu ka ali muyii a Yiisu, ka mu tsweeyi, mundaa ti nde ali na boomo ba bakuutu ba Bayuudayo. Pilato wamuhi muswa wa uholo nyutu a Yiisu. Ni mu buu, Yoosefi ayi-maasa nyutu a Yiisu.

³⁹ Nikodemo wali wayimono Yiisu butsuu, ayiri ka. Nde abeyi helape maku matata ma bakilo ba mananaasa, mabayiluu mu miire na aloweese.

⁴⁰ Yoosefi na Nikodemo baholi nyutu a Yiisu, na badii yo kutso matsaanda ma liino. Bo bayitili

☆ 19:35 20.31 ☆ 19:36 Pal 12.46; Lit 9.12; Mkg 34.21 ☆ 19:37 Zak 12.10

maari ma mananaasa, weti buli ipfu kia Bayuudayo nha bubaadii bamvuumbi ba bo.

⁴¹ Nha mbuu yi bakomi Yiisu, ali na luumbu. Na mutso luumbu lii, ali na ngili mosi yinyatii. Ali keni a badii pe mvuumbi so mosi mutso ngili yii.

⁴² Bu yali iluumbu kia nzilimini a mukuungi a Paaka, na bu yali ti ngili bebele, bo basuusi nyutu a Yiisu muu.

20

*Tsimbilili a Yiisu mu babakwa
(Mataayi 28.1-8; Malako 16.1-8; Luka 24.1-12)*

¹ Ngwaali a ngwaali mu iluumbu kia limiingi, ku makia ma busi, Mari musu Mangadala ayeni ku ngili. Nde amoni ti manya lali lafuu munywa a ngili, ali bamaamaasa.

² Ni mu buu, nde ayeni mu tiini kwaa Simooni Peetero na muyii mukimi wu Yiisu akitoono. Nde aleeli kwaa bo: «Bamaamaasa nyutu a Pfumu mu ngili a nde, na a diayaaba pe nhani bamaasuusu yo.»

³ Peetero na muyii mukimi wuu bayeni ku ngili.

⁴ Bo baboolo bayeni mu matiini. Ka muyii mukimi wu avuli Peetero mu tiini, na akwito wat-siomi ku ngili.

⁵ Nde abaandini mu umono, na amoni matsuanda ma liino bali basuusu nhaa. Ka nde a akoti pe.

⁶ Simooni Peetero wakiyiri nha mbisi a nde, atoori na akoti mu ngili. Nde amoni matsuanda ma liino basuusu nha tsi.

⁷ Nde amoni ka tsaanda yibali badii mutswe a Yiisu. Tsaanda yii a yali pe mbuu mosi na

matsaanda ma liino. Ka yo ali bafutuu, basuusu nha tata, nha mbuu kimi.

⁸ Mu taanga dii, muyii mukimi wuu, watoori wa tsiomi ku ngili, akoti ka. Nde amoni na asi imiini.

⁹ Ka miyii ali keni a miabahala pe mandaa Mabasonuu ma Ngira, mali mu uleele ti Yiisu afwaana mu usiimbuu mu babakwa✧.

¹⁰ Tumake, miyii mio miamioolo miavutii ku manzo ma bo.

*Yiisu amonii kwaa Mari musu Mangadala
(Mataayi 28.9-10; Malako 16.9-11)*

¹¹ Mari ali atemene ku mbari, nha bele a ngili, na akilili. Bu nde akilili, nde abaandini mu umono kutso ngili.

¹² Nde amoni batumu ba Nziaambi boolo, balwaata bikutu biahembuu, na badiaala nha mbuu yibali basuusu nyutu a Yiisu. Mosi ali adiaala nha mbuu yali mutswe a Yiisu, na wunu nha yali miili mia nde.

¹³ Batumu ba Nziaambi bafuulu kwaa Mari: «Maama, mu ima we li mu ulili?» Nde wabavutili: «Bamaamaasa Pfumu a me, na me a nayaaba pe kuni bamaasuusu nde.»

¹⁴ Amana na uleele buu, nde asieetii na amoni Yiisu ali atemene nhaa. Ka nde a akiyaaba pe ti wuu ali Yiisu.

¹⁵ Yiisu wamufuuli: «Maama, mu ima we li mu ulili? We na li mu usaa?» Mari bu akitsimi ti wu ali musiali a luumbu lii, nde wamuleeli: «Taata, mbiiti we maamaasa nde, leele me kuni we suusi nde. Na me sa yaholo nde.»

¹⁶ Yiisu wamuleeli: «Mari!» Mari asieetii kwaa nde, na aleeli mu lebeleo: «Rabuni!» mbiindili ti «Muyiisi!»

¹⁷ Yiisu abwileele: «Akaanga me pe, munda ti me keni a nahaata pe kwaa Taayi. Ka yene kwaa baana ba nguu ba me, na leele bo ti “Me ndi mu uhaata kwaa Taayi a me, wuli ka Taayi a beni; na kwaa Nziaambi a me, wuli ka Nziaambi a beni.”»

¹⁸ Ni mu buu, Mari musi Mangadala ayeni kwaa miyii, na wabayaabisi: «Me maamono Pfumu!» Na nde wabayaabisi mandaa ma Yiisu wamuleeli.

Yiisu amonii kwaa miyii mia nde

(Mataayi 28.16-20; Malako 16.14-18; Luka 24.36-49)

¹⁹ Tsitsii a iluumbu kia limiingi kii na kii, miyii miali miakukunu mutso nzo mosi. Bo bali babi-induu nzo mu tsiafi, munda ti bo bali na boomo ba bakuutu ba Bayuudayo. Yiisu ayiri, na atemini nha kati a kati a bo. Nde wabaleeli: «Iyeenge kwaa beni!»

²⁰ Nha mbisi a uleele buu, nde wabamweesi mioo mia nde, na libaanzi la nde. Miyii mialuuli mu kinyi bu bo bamoni Pfumu.

²¹ Yiisu abwileele: «Iyeenge kwaa beni! Weti bu Taayi atsinduu me, me ka nitsinduu beni.»

²² Nha mbisi a uleele ndaa yii, nde afuli bo mu-pepe, na wabaleeli: «Diyaka Muheebili wa Ngira!

²³ Baa ba beni dikaasa masumu ma bo kolokolo, Nziaambi sa asa bo kolokolo. Ba beni dikaabisi usa kolokolo, Nziaambi a usa bo kolokolo pe☆.»

Yiisu amonii kwaa Toma

²⁴ Toma, ali mosi mu miyii kuumi na mioolo, wubahi kuumbu ya ubili *Mbu*. Nde a ali pe itwaari na bo nha Yiiisu ayiri.

²⁵ Miyii mimimosi mialeeli kwaa nde: «Bisi di-maamono Pfumu.» Ka Toma avutili: «Mbiiti me a moni pe ikiri kia tsootso mu mioo mia nde, me a nisa pe imiini. Mbiiti me a ndoosi pe muleembi a me nha mbuu yaba tsootso, na koo kia me mu libaanzi la nde, me a nisa pe imiini.»

²⁶ Limiingi limosi nha mbisi a nhaa, miyii mia Yiiisu ali miabwikukunu mutso nzo. Na Toma ka ali itwaari na bo. Ka bu bo bali babiinduu nzo mu tsiafi, Yiiisu ayiri, na atemini nha kati a kati a bo. Nde aleeli: «Iyeenge kwaa beni!»

²⁷ Tumake, nde aleeli kwaa Toma: «Sa muleembi a we nha, na mono mioo mia me. Bee koo kia we, na sa kio nha libaanzi la me. A bwabisi pe mu usa imiini, ba muutu ngaa imiini!»

²⁸ Toma wamuvutili: «Pfumu a me, na Nziaambi a me!»

²⁹ Yiiisu abwileele: «Mundaa bu we moni me, we siiri imiini? Kinyi kwaa baata babahela umono, ka basa imiini!»

³⁰ Yiiisu abwiyiluu biliimbi bikimi[☆] bia ukimuu, nha kulu a miyii mia nde. Biliimbi bii, a batsuu pe mu bio mu mukaanda wu.

³¹ Ka mandaa mabasonuu mu mukaanda wu, basonuu mo paa beni disa imiini ti Yiiisu ni Kristo, Mwaana a Nziaambi. Na, bu beni disa imiini, beni sa dibaa moonyi mu kuumbu a nde.

21

Yiiisu amonii kwaa miyii mia nde ku mukoo a

diaanga la Tiberiade

¹ Nha mbisi a mwaana biluumbu, Yiisu abwi-monuu kwaa miyii mia nde, ku mukoo a diaanga la Tiberiade*. Mono bu nde amonii kwaa bo:

² Simooni Peetero, Toma wu baha kuumbu ya ubili *Mbu*, Natanaeli musu Kaana mu itinini kia Ngalili, baana a Zebedaayi, na miyii mia Yiisu mioolo mikimi bali itwaari.

³ Simooni Peetero wabayaabisi: «Me ndi mu uyene ku ulobo.» Bo bamuleeli: «Bisi ka na we diyene.» Bo boosi bayeni na bakoti mu bootu. Ka butsuu baa, bo a babayi tswi so mosi pe.

⁴ Busi bu babaandii ukia, Yiisu ali atemene nhaa, nha simi la diaanga. Ka miyii a miayaabi pe ti wuu ali nde.

⁵ Yiisu wabaleeli: «Banduu ba me, beni utuu ubaa iloo kia udia?» Bo bavutili: «Pia, bisi a dili na iloo pe!»

⁶ Yiisu wabaleeli: «Didumunu siele mu maamba, ku koo kia bootu kia babaala, na beni sa dibaa batswi.» Bo badumini siele, na a bali abwatuu pe udutu lo mu upalisa lo mu maamba, munda ti lo ali lamaaluulu mu batswi✧.

⁷ Mu taanga dii, muyii wu Yiisu akitoono aleeli kwaa Peetero: «Wu ni Pfumu!» Bu Peetero ayuyi ndaa yii ti wu ni Pfumu, nde alwaati ikutu kia nde kia yulu, munda ti nde a ali na ikutu pe. Nde abwi mu maamba.

⁸ Miyii mikimi miayiri mu bootu, mu uyiri adutu siele laluulu mu batswi. Bo a bali pe ngo la na simi. Bo ali taka na simi mu iteesi kia bameetere helape kama.

* **21:1** *diaanga la Tiberiade* diaanga la Ngalili. ✧ **21:6** Luk 5.4-7

⁹ Nha bo batoori nha simi, bo bamoni mbaa ya makala na batswi nha yulu, na bo bamoni ka mapa nha peembi.

¹⁰ Yiisu wabaleeli: «Dibee ndaamba a batswi ba beni dimaabaa.»

¹¹ Simooni Peetero akoti mu bootu, na aduti tee nha tsi, siele lalulu mu batswi babanene. Litaanga la batswi mutso siele ali kama maku mataana na batswi batata (153) mu boosi. Ka so mu litaanga lii loosi, siele a lakikii pe.

¹² Yiisu wabaleeli: «Diyiri diyadia.» So mosi pe mu miyii wayesini ufuulu nde: «We na li?» Munda ti bo ali bayaaba ti wuu ali Pfumu.

¹³ Yiisu aswesii kwaa bo, nde aholi lipa na wabakabi lo. Nde ayilii bumosi ka mu tswi.

¹⁴ Yii ali mbala ya mutata yi Yiisu amonii kwaa miyii mia nde, umatuu bu nde asiimbii mu babakwa.

Yiisu ahi Peetero isala

¹⁵ Nha mbisi a udia, Yiisu aleeli kwaa Simooni Peetero: «Simooni, mwaana a Yowani, we atoono me kwavulu baa-na-ba?» Nde avutili: «Ee-e Pfumu, we ayaaba ti me natoono we.» Yiisu wamuleeli: «Kebe mameme ma me.»

¹⁶ Yiisu wamufuuli mu mbala ya diolo: «Simooni, mwaana a Yowani, we atoono me?» Simooni avutili: «Ee-e Pfumu, we ayaaba ti me natoono we.» Yiisu wamuleeli: «Kebe mameme ma me.»

¹⁷ Yiisu wamufuuli mu mbala ya mutata: «Simooni, mwaana a Yowani, we atoono me?» Peetero amoni ngebe bu Yiisu wamufuuli mu mbala ya mutata: «We atoono me?» Na nde avutili: «Pfumu, we ayaaba mandaa moosi. We

ayaaba ti me natoono we!» Yiisu abwileele: «Kebe mameme ma me✠».

18 Mu ngwanya, me nilee kwaa we: nha we ali mufuru, we makulu akikutu kobo a we, na akiyene pasi ku we atoono. Ka nha we kaanunu, we sa sibili mioo, na muutu mukimi sa akutu kobo a we, na sa abiti we ku we ahele utoono uyene.»

19 Mu mandaa maa, Yiisu akiyaabisa buni Peetero akaakwa, na uha buzitu kwaa Nziaambi mu likwa lii. Tumake, Yiisu wamuleeli: «Duku me✠!»

Yiisu na muyii wu nde akitoono

20 Peetero asieetii, na amoni muyii wu Yiisu akitoono mu uduku bo. Ni muyii wabaandini nha bele a Yiisu nha bo bakidia, mu ufuulu nde: «Pfumu, na kaayeelele we✠?»

21 Bu Peetero wamumoni, nde aleeli kwaa Yiisu: «Pfumu, aka nde, mima mikaabwiilili nde?»

22 Yiisu wamuvutili: «Mbiiti me tooni ti nde aba moonyi natee bu me niyiri avutuu, ndaa a we nhani yili? We duku me ndili!»

23 Ubaanduu iluumbu kii, mvuungu a ndaa yii yatsiaamii nha kati a bangaa imiini ti, muyii wuu a ukwa pe. Ka bunu, Yiisu a aleeli pe kwaa Peetero ti, muyii wuu a ukwa pe. Ka Yiisu ali aleeli: «Mbiiti me tooni ti nde aba moonyi natee bu me niyiri avutuu, ndaa a we nhani yili?»

24 Ni muyii me wuu li mu uta imbaangi mu mandaa maa, na wumaasonuu mo. Na bisi diayaaba ti imbaangi kia nde ili kia ngwanya✠.

✠ 21:17 Biy 20:28; 1Pe 5.2

✠ 21:19 Yow 1.43

✠ 21:20 13.25

✠ 21:24 19.35

²⁵ Uli na mandaa makimi mamalayi ma Yiisu ayilii. Ka mbiiti busonuu mo mosi na mosi mu mikaanda, me nitsimi ti tsi yoosi sa yiba yikee mu uswee mikaanda mibakeni usonuu☆.

New Testament in the Yaka language (Congo-Brazzaville)

The New Testament in the Yaka language of the Congo

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ivatan (Yaka)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files dated 3 May 2025

3b876d40-c02b-5fa1-8385-1b3b9a90b6ec